

Vesti iz organizacij

Proslava

Kakor je gotovo, že vsem znano, se bo vršila osma obletnica ustanovitve Slovenskega prosvetnega društva I. dne 4. julija v znani dvorani v ulici Alsina 2832.

Na tej naši jubilejni prireditvi sodelujeta tudi "Gospodarsko podporno društvo Slovencev iz Villa Devoto" in "Izseljensko društvo Tabor". Tako, da bodo nastopili vsega štirje veliki zbori vseh treh društev.

Ta prireditev pa bo obenem tudi verni ozraz solidarnosti Slovencev in slovenskih društev v Buenos Airesu, kar mora brez dvoma vsakega poštenega človeka samo veseliti. Zato smo prepričani, da boste vsi rojaki in rojakinje polnoštevilno prihiteli na to proslavo, da s tem tudi od vaše strani pokažete razumevanje za našo skupno stvar.

Kot že rečeno, bodo na programu zelo lepe pevske točke, kar lahko vidite v društvenem oglasu. Poleg pevskih točk pa bo prvikrat šel čez buenosaireški oder "MLADI GOZDAR".

Ker ste gotovo prelepo povest "Mladi Gozdar", ki se je resnično godila na Goriškem, skoro vsi čitali, ne bomo opisovali vsebine igre. Pridite vsi, da boste na lastne oči videli v živih slikah to prezanimivo ljudsko igro v nedeljo dne 4. julija.

Nedeljska Taborova prireditev

Prireditve, ki jo je imelo preteklo 20. t.m. društvo "Tabor", je bila v kljub slabemu vremenu izredno lepo obiskana. Bogati spored

je občinstvo v vsakem oziru zadovoljilo in posebno lepega petja je bilo kar mnogo. Moški in mešani zbor Slovenskega prosvetnega društva, ki je na prireditvi prijateljski sodelovalo, sta žela obilo odobravanja in zelo je ugajal tudi kvartet "Jadran" (Arion), ki je za nekatere svoje pesmi bil naravnost burno aplavdiran. Kakor vedno, tako si je tudi ta krat osvojila simpatije vseh gledalcev prilikava Irena Vidmarjeva, ki je s prirojeno ljubkostjo zaplesala "Čakanje".

Glavna točka sporeda je bila Guimierina drama trodejanka "V nižavi", katere izvajanju je sledilo občinstvo z velikim zanimanjem prav do zadnjega prizora, dasi je igra zelo dolga. Imeli smo priliko videti na odru nekaj novih moči, izmed katerih zaslužita prav posebno pohvalo ga. Rozina Nanutova in Marija Koradinova, prva v vlogi Marte, druga pa kot Nuri. Drugi občinstvu že znani diletantje, ki so nastopali v večjih vlogah (Tiš-

lar kot Manelik, Bergine kot Tomaž, Dečman kot Morucho itd.) so bili dobri in so skupno s prej imenovanimi pripomogli, da je igra doživela lep uspeh. Drama "V nižavi" je sama po sebi zelo hvaležno igra, ker je vsebinsko zanimiva in tudi tehnično zelo spretno zgrajena.

Pestre in res pristne španske narodne noše, dobre maske in posrečni lučni efekti so tudi s svoje strani pomagali, da je bilo občinstvo zadovoljno. Seveda bi se v nekaterih prizorih dala doseči še večja dovršenost.

Ponavljamo pa, da je občinstvo sledilo igri ves čas z napetim zanimanjem ter živahno aplavdiralo ob koncu vsakega dejanja in ob koncu igre tudi pri odprtem odru.

Naj še omenimo, da je bratsko sodelovanje dveh naših organizacij na tej prireditvi naredilo najlepši vtis.

Sporedu je sledila prosta zabava in, pred zaključkom, žrebanje dobitkov. Izžrebane so bile po vrsti naslednje številke: 423, 918, 315, 258, 039, 846, 073, 218, 350, 016, 635, 169, 356, 618, 333 in 242. Navedeni dobitki se dobe v "Taboru" Paz Soldan 4924.

OBVESTILO

Šolsko društvo na Paternalu, obveščata ten potem člane društva, kakor tudi prijatelje naše šole na Paternalu, da prireditev slov. šolske dece, ki bi se imela vršiti jutri v nedeljo popoldne, odpade za nedoločen čas, to pa vsled nenadne bolezni nekaterih otrok VRTCA, ki bi nastopali na odru.

Prosimo, da dobrohotno vzamete gornjo vest na znanje, ter po možnosti vseeno podprete šolo, ker so izdatki veliki. Prijatelji mladine in šole so naprošeni, da pošljejo svoje prispevke in darove v društvo, Paz Soldan 4924 na Paternalu. Prihodnja prireditev se bo vršila zadnjo nedeljo v Juliju ali pa prvo nedeljo v Avgustu. Kraj in uro bomo pravočasno sporočili, kakor tudi spored.

ODBOR.

PROSLAVA "VIDOVANA"

Sokolsko društvo na Dock Sudu vabi na prijateljsko večerjo, ki se bo vršila v ponedeljek, 28. t. m. ob 8 uri zvečer, v restauraciji "Jadran" ulica Fac. Quiroga 1205 na Dock Sudu, v proslava "Vidovega dne". Cena večerje je \$ 2.—.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO I.

General Cesar Diaz 1657

Buenos Aires

VABI

Na veliko jubilejno prireditev, katero priredi s sodelovanjem "Gospodarskega Podpornega Društva Slov. (iz Ville Devoto) in Društva "Tabor"

V PROSLAVO

1929 - 1937

OSME OBLETNICE USTANOVITVE DRUŠTVA

V dvorani XX Settembre Alsina 2832
(Dve kvadri od Plaza Once)

V nedeljo dne 4. JULIJA ob 4 uri popoldne.

VSPORED

- 1) Nagovor.
- 2) Valček (Pleše Irena Vidmarjeva, od Tabora)
- 3) V. Vodopivec: Izgubljeni cvet (Meš zbor)
- 4) Venček narodnih (Moški zbor "Tabora")
- 5) Adamič: Triglav (Moški zbor G.P.D.S.)
- 6) Hajdrih: Sirota (Moški zbor, alt solo)
- 7) F. Ferjančič: Pastir (Moški zbor G.P.D.S.)
- 8) Savinjski: Pozdrav vipavski (Meš. zbor „ „)
- 9) Sach: Domovini (Moški zbor)
- 10) A. Williams: El Capricho (Izjava na klavin Marica Mavčeva od Tabora)
- 11) "Solospjev" (Poje bariton Slavko Furlan spremlja ga na klavirju Profesor R. Kubik)
- 12) Ljudska igra:

"MLADI GOZDAR"

OSEBE:

Nadgozdar	Stane Rijavec
Mladi gozdar	Jan Kacin
Nadgozdarjeva žena	Zofija Sullš
Tone Sever	Joško Živec
Oče župan	Franc Cigoj
Zupanova žena	Ivanka Lojk
Joško, njih sin	Rado Ličen
Milka, njih hči	Jelka Spacapan
Kozmek, vaški berač	Franc Trebše
Spela, vaška beračica	Marija Zlobec
Zupnik	J. Brajčev
Tine Podlessek	Milko Rogelja
Marjeta, Tin. mati	Marija Nj
Štrena, stara žena	A. R.
Gostilničar	Albin Rog.
Telma, ciganka	Rezka Spac.
Črnooka, ciganka	Irena Jekše
Prvi orožnik	Leopold Škrbec
Drugi orožnik	Benko Viktor
Krt, vaški grobar	Jožef P.
Jaž, njegov pomočnik	J. S.

Med odmorom in pri plesu igra Slovenski orkester

Vse rojake in rojakinje vljudno vabi

ODBOR

Člani in članice Slovenskega prosvetnega društva I

BANCO GERMANICO

DE LA AMERICA DEL SUR

L. N. ALEM 150

BUENOS AIRES

LADIJSKE VOZNE LISTKE, bodisi pozivne ali odhodne, za Jugoslavijo in Italijo, kupujte samó pri BANCO GERMANICO. Izrabite priliko sedaj ko se je cena znatno znižala.

DENARNA NAKAZILA za v Jugoslavijo, Italijo in vse ostale dele sveta, izvršujte samó potom BANCO GERMANICO.

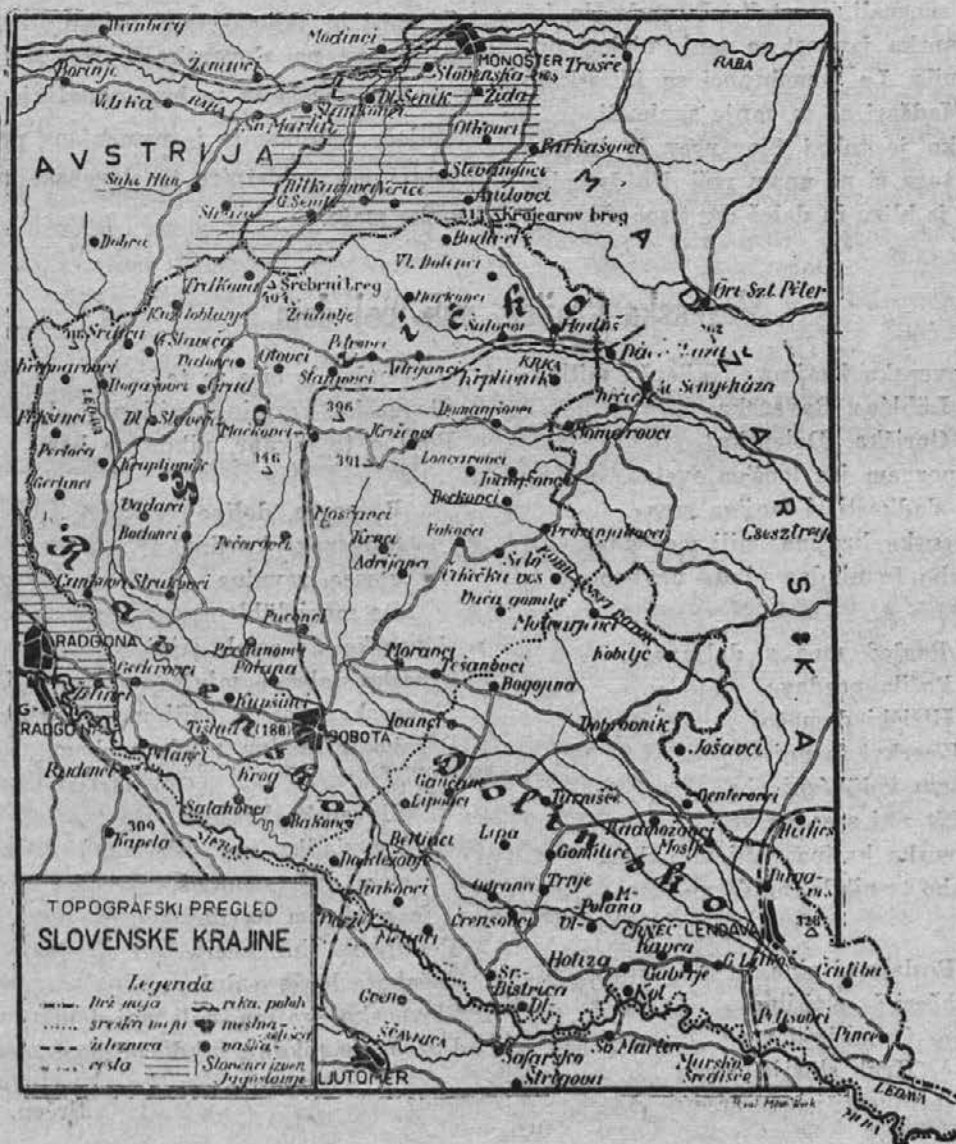
ŠTEVILNO URADNIŠTVO VAŠE NARODNOSTI Vam je v jamstvo, da boste pri BANCO GERMANICO najboljšje posluženi.

Ohišcite nas in prepričali se boste!

Uradne ure: ob delavnikih od 8 1/2 ajutra do 7. zvečer,
ob sobotah od 8 1/2 do 12 1/2.

Slovenska Krajina

Priloga "Slov. listu" 26. V. 32.

ČAST NAŠIM PREKMURCEM!

Po velikih avežanedskih skladiščih, tovarnah in delavnicah se pehajo in bore noč in dan za košček kruha, ki ga domovina ni mogla dati vsem.

Pridni na delu kot mravlje, točni kot čebele zbirajo kapljo za kapljo svojega potu in mesec za mesecem romajo trdi prihranki kot najiskrenejši pozdrav svojcem; ženi, starišem, otrokom.

Saj skoro vedeli nismo zanje. Le ti, ki so se z njimi srečavali na delu, so jih spoznali, a ostala slovenska in jugoslovanska javnost se zanje ni kaj pridala menila. Le domobranci so jih iskali. Tudi Madžari so se zanje zanimali.

Koliko je tukaj Slovencev iz inostran Mure, tega si ne upam reči. Ne dvomim, da jih je blizu in daleč čez tisoč. Žive na

Avellanedi, kjer jih je največ, potem na Pineyru in Lanusu, rastraseni po čakrah proti La Plati in v Berissu.

Kaki dve stotini jih vtegne biti tudi v Monteviden.

Med seboj se pa poznajo boli kot pa drugi Slovenci in so kljub verski razliki, kar je med njimi dober del "evangeličancev", kakor sklenjena veriga, ki obsega vse rojake.

Le tako je bilo mogoče brez posebnega dela najti in sklicati tako veliko število vdolžencev na slovensko službo božjo, ki je lepo začela in se lepo nadaljuje in Pričujoča publikacija je namenjena prav proslavi prve obletnice te slovenske pre murske maše.

Slovenska krajina, mili moj dom...

Slovenska krajina, Najlepša milina:
Ljublena Ravenska,
Gorička, Dolenska!

Ne poznam jaz lepš'ga sveta,
Vsa sladkosti si moj'ga srca:
Slovenska krajina, mili moj dom,
Pozabo te nikdar nikde ne bom.

Pogled moj z daljave
Pošila pozdave,
Hižički domađoj,
I cerkvi farnoj.

Obinam v ljubezni obe,
Pozabit vaj srce ne ve:
Slovenska kajina, mili moj dom,
Pozabo te nikda, nikde ne bom.

Poslala si sine,
hčeri še v tujine...
— Oznanjajo vero
— Kruh služijo verno ...

Je v bridkosti njuvo srce,

pa vendar le bije za te:
Slovenska krajina, mili moj dom,
Pozabo te nikdar, nikde ne bom.

Bregovje, doline
Slovenske krajine,
gorice, ravnine
ste meni ljublene,
slovenske ste zemlje sijaj,
nebeske dobrote migla:
Slovenska krajina, mili moj dom,
Pozabo te nikdar, nikde ne bom.

Slovenska krajina,
vsa sladka, vsa mila,
nam duše napajaš,
je z vupom navdaja:
Veselte se sini, hčeri,
dočakate lepše e dni.
Slovenska krajina, mili moj dom,
Pozabo te nikdar, nikde ne bom.

Srčen.

SLOVENSKI NARODNI MUČENIKI

Kateregakoli, ki je iz onstran Mure doma, lahko povprašaš, pa ti bo kmalu povedal, kako je bilo nevarno nositi slovensko čelo v času ogerske oblasti. Kako so otrokom v šoli kazali palico in nalagali kazen za slovensko govorenje. Po 50 krat so morali pisati: "od danes naprej ne bom nikdar več slovensko spregovoril" — seveda v madžarščini. O tem poglavju naj nam spregovori najveljavnejši Prekmurec, univerzitetni profesor v Ljubljani, dr. Matija Slavič, ki je bil v Parizu tudi glavni borec in uspešen borec za Slovensko Prekmurje. Takole je napisal:

Prekmurci niso imeli narodnih šol, ampak samo madžarske, niso imeli izobraževalnih društev, sploh nikakih narodnih zbirališč. Nihče jim torej ni mogel in tudi ni smel kaj takega povedati. Celo vsak naročnik knjig družbe sv. Mohorja je bil politično sumljiv, tako da je že težko bilo dobiti povrjenika za to družbo; kajti poverjenik je bil pravi narodni mučenik. Narodno delo med

prekmurskimi Slovenci je bilo silno otežkočeno, skoro da onemogočeno. Že klic "Živio!" se je preganjal kot veleizdaja.

Madžari so zabranjevali vsak stik prekmurskih Slovencev z drugimi Slovenci in so gojili misel, da so prekmurski Slovenci v narodnem oziru nekaj popolnoma posebnega, slični sicer Slovincem, a ne isti narod z istim jezikom, ampak z nekim posebnim starim "vendskim" jezikom. Pri madžarskem ljudskem štetju l. 1890. so še bili šteti Slovenci v svoji rubriki z napisom Slovenci ali Vendi. Leto 1910 so jih dejali v rubriko "Druge narodnosti", v kateri so šteli tudi cigane. Tako so hoteli zbrisati sled Slovencev.

To miselnost posebne prekmurske "narodnosti" je zastopala celo ogrska delegacija na mirovni konferenci v Parizu l. 1919. Njen izvedenec za Prekmurje, srednješolski profesor Aleksander Mikola v Budimpešti, rojak iz Puconc v Prekmurju, je povdarjal to misel, da bi dokazal, da Prekmurje etnografski ne spada k Jugoslaviji.

Jugoslovani ali Slovenci

Današnji Jugoslovani: Bolgari, Srbi, Hrvati in Slovenci so bili še v 6. stoletju po Kr. en narod z imenom "Slovenci". Naselili so se ob Donavi in si osvojili Balkan do Jadranskega morja. Ko so odšli Langobardi v Italijo, so se od l. 568. dalje začeli Slovenci naseljevati po današnji domovini Slovencev. Zasedli pa so veliko več sveta, kakor ga imajo dandanes. Zavzeli so porečje Save, Drave, Mure in Rabe. Bili to tedaj v naši Kranjski, Istri, Goriški, Benečiji do Taljamenta, po celi Koroški, v delu Tirolske nekako do Toplaškega polja, v delu Solnograške, po celi Štajerski, v delih Gornje in Nižje Avstrije ter na za-

padnjem Ogrskem proti vzhodu in severu do Donave, kjer so prišli skupaj s Čehoslovaki.

Vsi ti Slovenci med Črnim, Egejskim in Jadranskim morjem ter v alpskih deželah in na zapadnem Ogrskem so bili narodnostna celota, ki je govorila več ali manj isti jezik. Toda do tvorbe kake skupne države ni prišlo. Namesto skupne politične enote se je razvila cela vrsta malih držav. Tako nahajamo v 8. in 9. stol. pri alpskih Slovenih slovensko kneževino Karantanijo, v nižavi rimske Panonije sta kneževala slovenska kneza Pribina in Kocelj, v Posavju in Primorju najdemo države, ki so se imenovali

Panonski Slovenci

V času, ko so karantanski Slovenci že iznehbili svojo politično neodvisnost, so se politično osamosvojili panonski Slovenci, ki so prebivali na zapadnem Oerškem in na Štairskem do Drave niže Maribora. Politično samostojnost jim je pridobil knez Pribina. Ta je najprej gospodoval v Nitranski pokrajini na današnjem Slovaškem. Moravski knez Moimir ga je okoli l. 836. napadel in izgnal iz Nitre. Pribina je užežal črez Donavo k Ratbodu, grofu Vzhodne marke med Donavo in Dravo. Tu se je dal pokrštit v krščanski veri ter krstiti v cerkvi sv. Martina v kraju z imenom Traismaner na Nižiem Avstrijskem. Ker se je Pribina z Rathodom kmalu sprl je odšel s svojim sinom najprej k Bolgarom, potem pa k Ratimiru, ki je gospodoval med Savo in Dravo, nazadnje h grofu Savinske marke, Salahonu.

Okoli l. 840. pa je dobil Pribina od frankovskega kralja Ludovika Nemškega v fevd velik del Panonije s središčem ob reki Zali, ki se izliva v Blatno jezero. To ozemlje je segalo na vzhodu do Donave, na severozapadu nekako do Rabe, na zapadu do Karantanije, na jugu pa do Drave nekako od Maribora do njene izliva v Donavo.

le hrvatske, in južno od njih druge, ki so jih nazivali srbske. Najjužnejši del Slovencev so podjarmili mongolski Bolgari, ki so pa prevzeli slovenski jezik podjarmljenih Slovencev, ter tako ustanovili zopet novo slovensko kraljestvo, ki se je zvalo bolgarsko.

Bolgarska, srbska in hrvatska državna tvorba je ohranila kljub vsem sovražnim navalom svojo državnost, četudi včasih smo po imenu. Slovenci v Karantaniji in Panoniji pa so zgodaj izgubili svojo politično samostojnost.

V tem času so bili torej združeni panonski Slovenci tokraj in onkraj Mure v eni državi. Nekateri celo mislijo, da sta Pribina in njegov naslednik gospodarila tudi v panonski Hrvatski. Glavno mesto slovenske panonske države je bil Pribinov grad ob Blatnem jezeru, ki se je imenovalo Blatohrad, Moosburg. Szalayev Pribina je veliko storil za razširjenje krščanstva. L. 850 mu je posvetil solnograški nadškof Laimram cerkev Metore božie, ki jo je dal sezidati v svojem glavnem mestu. Pri tej slavnosti je bilo 14 slovenskih in 17 nemških plemenitašev. V Blatohradu je dal postaviti še drugo cerkev sv. Adrijana (1) in tretjo sv. Janeza Krstnika. Drugi kraji, kjer je dal sezidati cerkve, so bile: Zalahar ob Zali (Salanincin), Ptui (ad Ratobiam), Pečuh (Ad quinque ecclesias), Kisek (Guns, ad Keisi). Mogoče je tudi, da je kraj, ki se v virih imenuje "ad Rusiniza" sedanja Pesnica na Štairskem, "Lindolveschiricum" pa Lendava v Prekmurju (2).

Po Pribinovi smrti (l. 861) je vladal njegov sin Koceci. Tudi ta je veliko sezidati mnoge cerkve n. pr. kakor se mišljeno za razširjenje krščanstva in dal sezidati v Turnišču, Sv. Nedelji v Rogošovcih in v Selu v sedanjem Prekmurju. L. 864. in 866. je bil pri njem solnograški nadškof Adalvin, ki je posvetil več cerkev, delil zakrament sv. hirme ter poslal več potrebnih duhovnikov.

L. 867. sta potovala sv. Ciril in Metod z Moravije v Rim. Ko sta šla skoz panonsko vojvodino, in je Koceci sprejel z velikim veseljem ter se trudil, da bi ju pridobil za svojo deželo. L. 869. je poslal poslanca k papežu Hadrianu s prošnjo, da bi mu poslal Metoda za škofa. S papeževim dovoljenjem je nato škof Metod z velikim uspehom deloval nekaj

let med panonskimi Slovenci. Uspeh je imel zlasti raditega, ker je pridigoval slovenski, čital sv. evangelij in opravljal sv. mašo v slovenskem jeziku. Prej v Panoniji delujoči nemški duhovniki so le za sio govorili slovenski in so se zdaj umaknili pred Metodom in njegovimi učenci. Jezik, v katerega sta prestavljala sv. Ciril in Metod sv. pismo in v katerem sta opravljala daritev sv. maše, se imenuje s tehničnim izrazom starocerkvenoslovanski jezik. Slavní jezikoslovec Miklošič, panonski Slovenec, rojak iz Ljutomera, je trdil, da je bil to jezik panonskih Slovencev. Bolj občno pa je mnenje, da je bil to jezik macedonskih Slovencev okoli Soluna. Vsekako je bil tak jezik, da so ga Panonci lahko razumeli, kakor je še dandanes macedonskoslovensko narečje jako podobno panonskoslovenskemu narečju. Važno pa je dejstvo, da so bili panonski Slovenci (prekmurški in štajerski) med Donavo, Rabo in Dravo deležni staroslovenskega bogoslužja in staroslovenske cerkvene kulture.

Po Koceljevi smrti okrog l. 874. pa

je vsled nemškega vpliva izginilo slovensko bogoslužje in je bila uničena tudi politična samostojnost panonskih Slovencev. Mimogrede (n. pr. 1042.—1052.) so se bili prekmurški in štajerski panonski Slovenci združeni pod enim vladarjem. Sicer pa so prišli štajerski panonski Slovenci pod nemške oblastnike, ogrski pa panonskim Slovincem so zagospodovali najprej Nemci, potem pa Madzari. Vendar se je ohranil med štajerskimi panonskimi Slovenci (Prleki) čut skupnosti s prekmurškimi Slovenci. Zanimali so se za Prekmurce štajerski panonski Slovenci, med njimi zlasti Bozidar Račič in Anton Irstenjak, ki sta dozdej največ spisala o prekmurških Slovincih. Temu čutu skupnosti je dal izraza tudi dr. Anton Korosec, panonski Slovenec od sv. Jurija pri Ljutomeru, ki je kot podpredsednik ministrskega sveta pisal izvedencu za Prekmurje 25. februarja 1919 iz Beigrada v Pariz: "Pišem, da Te pozdravim in zopet zaprosim, da nam rešiš, našo Prlekijo tokraj in onkraj Mure, našo Veliko Prlekijo".

Malo smo molili in malo peli

Avellaneda! Čudna beseda kaj. Pa navsezadnje, kaj bi bila tako čudna. Tako je bilo ime nekemu človeku, po katerem je to mesto dobilo ime.

Meni se pa ta razlaga imena ni dovolj prikupila, ker nazadnje je tudi gospod Avellaneda moral od nekod pobrati svoje ime. Menda ga ni na cesti pobral.

In res ga ni cesti, zakaj črmovec je šel ponj, kajti Avellaneda ne pomenja nič lepšega in tudi nič gršęęa kot lešęęvje. Lešęęniki pa vemo da značijo samo srečo. Saj celo pri polnočnici srčęęo pomenijo. Bilo je lani na prvega maja, ko sem "šel prvič lešęęnike brat". Saj je to približno čas zrelih lešęęnikov na južni strani zemlje... če bi jih kaj zra tlo tu-

kaj... No, jaz sem jih šel brat na Avellanedo.

In kaj si mislite, kam sem stopil najprej? Ne po lešęęnike, ampak po naše ljudi.

Bog ima Slovence rad. Slovenci se pa Bogu tudi ne bi rad do hudega zameril, najbolj pa ga imajo mnogi radi tam "kjer Bog roko ven moli". Saj menda še veste kje je to... Ali pa že nemara ne več. Saj v Ameriki se je Bog že tako dobro umaknil iz javnosti, da tudi iz gostilne ne more več "roke moleti" — in je res tudi ne moli, ker nikake obljube ne grozdi ne visijo nad gostilniškimi vrati...

No, pa naj bo že tako ali drugače, lepo ali grdo, hvale ali graje vredno, radi

pokusimo božjo kapljico in če smo dobre volje, tudi Boga hvalimo za njo... ali pa zabavljamo, da trte nikoli ni videla, ker je iz "hrasta" delana, iz tistega rdečega "Quebracho"...

Pravi vinski bratec, kajne! Samo po oštarijah stika! Lepa reč. Tako bi si nemara kdo mislil, in da ga še sram ni take reči napisati.

No pa me ni nič sram. Če je sveti Frančišek šel notri v Indijo in na Kitajsko, zato da je vršil to, kar je bil njegov poklic — potem menda ne b otako napačno iti v z enakim namenom v gostilno...

vzelo me je. Zares ni pomota in ne fata morgana iz afriških puščav. Zares je zapisana na široko: "Slovenski bar".

Nisem še srečal in ne vem kje bom spet kaj podobnega videl, da bi bila slovenska beseda tako krepko zapisana in še z narodnimi barvami so črke izdelane.

Zato sem jo kar drzno ureznil naprej in vstopil. "Lustig" so igrali pri najbližnji mizi, ali pa kaj drugega. V take stvari se pa res niš še nisem vtaknil, da bi ameriške karte poznal.

Hm, kaj si mislite, kako so pogledati. Kaj če je res sam "Večni Bog nas ga

Pri Ivaničevem krstu na Avellanedi

To pa je znana stvar, da so najzanesljivejše slovenske agencije — gostilne. Lepo ali ne! Res je.

Restorant Trieste, restorant Gorizia, restorant Postumia, Isonzo... pa tudi "internacional" in "Aleman" in "austriaco"... Žadaj se skriva seveda slovenska beseda in tudi slovenska pesem in žal tudi marsikatera slovenska tragedija.

In kam naj kremen na Avellanedi, da poiščem naše ljudi. En samo naslov sem imel in še ta je bil pomankljiv. Na stepo sem tako stopal po ulici. Po Chacabuco. Pa je nekje gostila pri "veselom štajeretu" sem slišal in iskal z očmi. Ni mi prišel naproti. Pet kvader sem že oremil kar naravnost in tedaj. Kar pre-

varuj" stopil mednje, kot se v pravljicah bere o kvartopireih... Ves črn od vrha do tal. Le kdo bi imel drugi v oštarijih posla, kjer "Bog več roke ven ne moli". Podoben pač gospodu po tukajšnji noši, toda prosim vas, kdaj se je tukaj videlo kaj takega, da bi duhovnik stopil v gostilno. Lepo vas prosim.

Ko sem pa po slovensko odprl usta, smo bili kar kmalu znanci in smo kar trčili na dobro zdravje.

Nekateri so že čuli, drugi pa še tudi nič o tem, da je tu slovenski duhovnik. Marsikatero smo rekli in tudi to sem vzel v misel, ali bi se dalo kaj napraviti s slovensko službo božjo. Pa so bile misli deljene. Da so preveč raztreseni, da

tudi ob nedeljah delajo, da je precej tudi evangeljskih in kje najti primerno cerkev... Sami pomisleki ki tehtajo... Toda treba je poskusiti.

Začel sem z obiski po družinah in brez vsakega lepšanja moram priznati, da sem vselej prav vesel odhajal

Ulice Dean Funes, Almafuerite, Mathen, Levalle, Zeballos... Vse polno naših ljudi. Po nekod po 4 družine na istem dvorišču.

Le dve stvari sta bili, ki sta delali skrb. Kje najti primerno cerkev in kako organizirati petje.

Nič lažjega kot to, so mi rekli fantje, tam nekje od s Pivke. Saj radi pojemo. Bomo se že zložili kako.

In bi se nemara res zložili za enkrat ali dvakrat. Toda treba je kaj stalnega.

Prav na centralni točki, blizu klavnice "La Blanca" smo našli Don Orionovo zavetišče, kamor so že tedaj zahajali nekateri naši k maši. Pa poskusimo!

Ljubeznivo me je sprejel Don Orione in z veseljem pozdravil mojo prošnjo, Kadar hočemo in kolikorkrat hočemo, nam da na razpolago kar nam more služiti k pridru. In sva določila naj bo vsak mesec drugo nedeljo maša in četrto nedeljo večernice.

Za 14. junij smo tako določili prvo slovensko službo božjo na Avellanedi. Na ulici M. Estevez 620, tako je bilo zapisano na letakih, ki so vabili vse Slovence na to svečanost.

Jože Žlebič je brusil pete na vse strani. In Utrouša in Ivanič in Balažic in še drugi, ki jih tedaj še poznal nisem. Po Pineyru, Wildeju, Lanusu, Dock Sudu... vsepovsod je šla beseda in so tekale noge in letaki, na Paternalu je pa g Ciril vežbal zbor za nastop na Avellanedi.

Lep dan nas je podravil 14. junija. Z vseh strani so hiteli k slovenski maši. Toda, da toda! Tiste ki ste tedaj iskali naznačeno hišo, ste videli, da je Avella-

neda bolj zvita, kot ovnov rog. Tako nevljudno in brezobzirno na red in lepoto so se našopirili ob Riu veliki magazini, ki se kar nič ne menijo za to, kako tečejo ulice in je tako prava umetnost najti mesto naše službe božje. Zato mi nič čudnega, če je marsikdo preje obupal, kot je našel. Kdor bi še ne vedel kje je naša maša, bo pa čisto lahko dobil, če mu povem, da je blizu "La Blanke", pet kvader od Av. Mitre proti Dock Sudu na ulici M. Estevez 630.

Oni dan seveda še nismo tako vedeli in znali za vse kot danes. Zato so nam pa tudi pevci zašli na Puente Alsina in tako po dolgih ovinkih komaj našli, pa vendar se pravi čas prišli.

V veži azila je bil postavljen oltar. Nova, že skoraj dodelana dvorana, ki bo služila za kapelo, še ni bila blagoslovljena.

Ko je bila ura devet, se je nabralo že toliko ljudi, da je bila veža polna. Kam bomo pa deli še one, ki pridejo! Saj so naši možaki krepki, toda, če začno razmikati stene, bi to ne imelo dobrega konca. Zato so pa kar vzdignili oltar, posvečen Srcu Jezusovemu, ki so ga sestre tako lepo okrasile za to priliko. Ni bilo drugače. Vzdignili so ga in prenesli v dvorano.

Bila je ura deset in prostor napolnjen.

Na samo Veliko noč ne vem, če sem videl zbranih toliko naših ljudi in ko se je maša začela, ko je zazvenela prvič slovenska mašna pesem, je zavel glasen vzdih karšne more doživeti le človek v tujini, čez vso zbrano množico. Bil je trenutek, ko mu nenadno zazveni na uho pesem davne mladosti.

Jokal je ubogi harmonij, ker ga je bilo sram, da njegovi izrabljeni glasovi niso več v stanu zadosti povzdigniti slovesnosti. Seveda, siromak! Postaral se je, da sam ni vedel kedaj, njegovi lastniki so se pa že tudi tolikokrat izmenjali, da so izgubili račun... Pa je ubogi meh le dal,

kar je mogel in smo bili veseli. Spoznali smo pa tudi to, da bo treba preskrbeti kaj boljšega.

Čez tristo oseb se je vdeložilo te prve slovenske službe, katera bo ostala dolgo v spominu in spomin nanjo si lahko oživimo še s fotografijami, ki smo jih ob tej priliki vzeli za spomin.

In od tedaj se je služba božja lepo razvijala dalje.

Le petje in harmonij nam je delalo skrb, iz Paternala je daleč. Treba je najti pevce med verniki blizu kapele.

Ta, saj so nam naše mamice že v zibki peie, in zvonovi so nas budili. Kako bi med nami, ki so že doma peli v cerkvi Slovenec ne bil pevec! In koliko jih je in tako smo zastavili in sklicali vse, ki so pri volji in smo imeli kmalu skupaj oseb za potrebo. Gospod Ciril se je pa zavzel in so se pričeli večerni sprehodi na Avellanedo.

In Katrica! "Lepa reč! Takole ste mi moza ukradli. Kar huda bi bila. Ko bi ne šlo za dobro stvar. Pomislite! Še jesti nima časa. Komaj prileti domov, že tišči violino pod pazgo, da moram kar za njim z lončkom." Seveda, če ne bo šel brez večerje spat tako je tožila Cirilova žena, pa je le doprinesla tudi ona svoj delež in je tako petje napredovalo in ko so bile 14 dni pozneje prvič litanije, so jih že Avellanede sami peli. In potem smo šli na deo za harmonij. 300 pesičkov! Kaj si mislite. Ni to mala stvar!

Nič skrbi, gospod! Tako so rekli možje in smo napravili nabiralne pole in so šli. In so padali pesi in je rastle številka in jih je bilo 200 in so prišli še novi in smo nabrali dovolj, da smo plačali harmonij in je še nekaj ostalo, da smo prispevali tudi za nabavo klopi v kapeli in še za novo spovednico, da ne bomo imeli tako žalostne prikazni v kapeli, kot je bila prva, pomilovanja vredna kot greh...

Seveda ni bilo to tako kmalu. Šele v oktobru, ko je bila naša maša, združena z obietnico evharističnega kongresa in obietnico smrti kraja Aleksandra, tedaj je prvič zapel v kapeli naš lastni harmonij in smo bili veseli ta dan nič manj, kot tedaj, ko je bila maša prvič in veseli tudi zato, ker je ob tej priliki stopil med nas tudi najvišji predstavnik krajeve jugoslovanske oblasti dr. Stojanović, ki je bil naravnost očaran od tako številnega obiska. Saj je bilo zbranih do 400 oseb. Le kje se je toliko ljudi vze!o!

In je minil Božič in novo leto. Na božični dan smo imeli maso ob 10. Na novo leto prav tako spet nabito cerkev.

Med tem smo se pa pripravljali, da ustanovimo lastno slovensko društvo. Lepa misel, toda kako! Cel dan na delu, zvečer človek ubit, in še malo takih, ki so s takimi stvarmi kdaj imeli posla.

Kaj bi si belili glave, tako smo zadevo na kratko rešili. Saj imamo naš pevski zbor. Ali ni mar to že društvo! Drugi smo pa vsi podporni člani...

In tako je prišel 7 februar, ki je dal prvo slovensko prireditvico na Avellanedi. S skromnimi začetki. Kako naj bi drugače. V gostilno smo se zatekli, k "Karlottu"; tja kjer je "slovenski bar". Malo smo zapeli, malo deklamirali, se nasmejali in smo šli veseli narazen. In še 20 pesov čistega dobička je ostalo, ki je služilo potem za kritje potnih stroškov za pot v Berisso, kamor smo nesli slovensko mašo 28 februarja.

Junaki smo morali biti oni dan. In bili smo. Oni na Paternalu in oni iz Avellanede. Kdor je bil iz cukra, se je oni dan stajal, tako grdo je bilo. Pa smo veseli šli tja na obisk in zadovoljni smo se tudi vrnili.

K preje omenjeniu sedelavcu sto se pridružila še Andrej in Leon Lah, ki sta že vsepovsod po svetu jadrala, med Nemci že skoro Nemca postala, pa sta se zopet

svoje slovenske mamice spomnila in sedaj pomagata obdelovati prekmurski ogranček slovenskega polja.

Tako tečejo meseci. Mi pa vsako drugo nedeljo v mesecu ob 10 h na Avellanedo in je tam maša. Vsako četrto nedeljo pa so večernice in se še malo pogučimo, kakšne so kaj novice in kako bo naprej.

Tam na ulici Manuel Estevez št. 630 je naša cerkev, brez zvona in brez turma, pa vendar nam ljuba. Pri Utrošu pa so naši sestanki, včasih pa gremo in tréimo tudi na dobro zdravje pri Stefanu Celecu

ali "Veselom Štajeru" ali pa Karlotu Terplanu v Slovenskem baru.

Obletnico pa pravimo, da hočemo slaviti z vsemi Slovenci in zato le pridite vsi iz vseh strani in bo prostora za vse, zato pojdemo ta dan, to bo 27. junija v farno cerkev na Avellanedi, ki je na aveniidi Mitre 721, in še na veselico vas povabimo v dvorano na ulici French 78.

Ta dan bo počastil naše Avellanedce tudi sam naš minister dr. Fr. Cankar.

Hladnik Janez

Ob priliki obiska v Berissu, 28. februarja 1937.

VESEL' ZAPOJMO MI...

Večer je in tisoč in tisoč reklamnih luči meče čarobno luč na široko avenido, po kateri omnibus meri kvadro za kvadro. Kmalu zavije v postransko ulico, drdra naprej, mimo reklamnih luči, čudne večerne lepote velemesta, še dalje po svoji določeni poti, pod mostom skoz, po katerem vodi železniška proga dnevno nešteto vlakov iz prestolice v daljne argentinske province in pampe in nazaj — in že je na svojem cilju. Tu življenje zopet oživi in zdi se, kot da bi se velik del živahnega večernega življenja velemesta sém prikradel. In ko preko-račiš most, ki vodi čez reko Riachuelo

in ki obenem veže mesto z najbolj industrijskim predmestjem Avellanedo, in dospeš v glavno avenido Mitre, imaš občutek, da si nekje v srečnem prestolice. Toda treba je zapustiti Avenido in kreniti v postransko ulico, ker tja nas vodi naša pot. Tu se ne vidi nič drugega kot velika poslopja centralnega tržišča, mlini, usnjarne, itd. Pred kratkim je tod še trava rastle, sedaj se dvigajo čedna stanovanja. Še malo dalje! Trava raste v polni prostosti, in na večer lahko slišiš tisti koncert, katerega je vsak podeželski človek vajen in ki spominja na domače večere prve mladosti, kjer se je

v domačem vrtu in bližnjem travniku slišalo od ranega pole tja do pozne jeseni tisočglasno sviranje neštetihi stricev in grilcev. Zdi se ko da bi se iste živalce sém preselile. Dolg svetlobni trak žarometa iz bližnjega morja kaže nočnim ladjam pot v pristanišče. Še eno kvadro in na cilju smo. Vstopimo skoz hišna vrata v stanovanje našega rojaka g. Utroša.

“Dober večer! Ka té, šče nišče nej prišo? Lekar sam te prvi!”

“Že so si prišli in g. Ciril že čakajo. Prvle doživen, ka de Riacuelo gor teko, kak pa, kati te prvi prideš popevat. Mi kak pa ja, a smo navajeni točni biti. Saki den že ob po peti gor stanemo, pa ob šesti že v fabriki delamo, in na večer smo dónok pa med prvimi pr popevanji!”

“Ja če bi si tak vrli bili, tej pa pá nej razložka bilo med vami pa nami.”

“Azon, hajd pojmo popevat!”

In začne se pevska vaja. Najrej vsaka skupina posebej. Pripeti se, da eden ima več dobre volje kot dobrega glasu, druží se izkaže poleg dobrega pevca še, da zna komponirati in nove melodije ustvarjati, in tako naprej. Da, da, naš pevo-

vodja menda nima zastonj že par sivih las. In po kratkem ali dolgem se zasliši pesem novo vajena, štiriglasno peta, da se človeku srca smeji.

Argentínska mladina, ki ne pozna drugega, kot breati po ulici umazano žogo, se kar nehote nabere v bližini, poslušá z ustmi in nšesi, kakor tudi odrasli. Ker tukajšnje ljudstvo ne pozna drugega kot tisto sentimentalno enoglasno petje spremljano na gitaro, ki je tukaj tipično in Evropejcu, ki tega ni vajen, se zdi, da posnemajo pevsa izgubljenega paradíža.

Še se zapoje in še, in melodija se zgublja v večernem mraku tega dela predmestja, kjer toliko naših ljudi v mnogobrojnih tovarnah in delavnicah troši moč svoje mladosti za slabo plačan denar.

Le kdo bi si mislil, da se bo slovenska, pesem, ki ima svojo domovino na zelenih gričih, travnikih in logih, kdaj prikradla tudi sem v ta kraj, kjer ni časa za poezijo in zabavo in za smeh — in vendar pojemo in bomo peli.

Član Avellan. slov. pev. zbora.

A. L.

PREKMURJE — SLOVENSKA ZEMLJA

Dolga stoletja so pretekla od tedaj, ko so naši pradedje stopili na tla, ki so imela postati slovenska zemlja. Velika je bila tedaj naša dežela. Saj je obsegala skoro ves svet južno od Donave in Ine pa do Jadrana.

Neusmiljeno so tekla čez to zemljo toletja. Tuji pritisk je rāstel in v ozemljih, kjer so bili naši ljudje le redko nasejani, je kmalu zagospodaril tujece.

Daleč notri v ogersko ravnino, vse do Blatnega jezera, kjer je imal svojo prestolico Kocel, in kjer sta zastavila svoje delo tudi sveta brata Ciril in Metod, je

segala v devetem stoletju slovenska beseda.

Koliko smo izgubili tekom stoletij, danes ni več mogoče vedeti. Vemo pa to, da so prekmurški Slovenci borili trd boj za svoje slovenstvo. Med tem, ko smo drugod po naši zemlji svobodno slovensko govorili in peli, ko smo se v šoli slovensko učili, je neusmiljeno padala pačca po hrbtih slovenskih otrok na Prekmurskem, če so se je kdo spozabil in je po slovensko kako besedo poveadl. Samo ogersko jezi je bil za ljudi.

Pa so junaško vstrajali prekmurci Slo-

venci in so se borili za slovensko ime, ko smo drugi Slovenci zanje komaj vedeli. In ta njihov boj je bil dolg in uspešen.

Zgodovinar Čaplovič popisuje slovenske meje leta 1828, to je pred več kot sto leti. Iste so bile, kot so danes. Vsa sila pritiska ni premaknila narodne meje v sto letih prav nič naprej. Od tedaj, ko so Slovenci dobili svojo narodno zavest, so stali nepremakljivo na mejah in čuvali narodne mejnike nad Moravstvom

ko smo na vseh drugih straneh izgubili. Dosegli so celo, da je bilo resnega zanimaja in razpravljanja o "koridoru" med Jugoslavijo in Čehoslovaško, ki bi tekel na sever od Premurja do Donave, skozi ozemlje Rabskih Slovencev in Belih Hrvatov (Burgenland) ki jih je kakih 70 tisoč.

Tudi za svobodo Prekmurja je bil boj trd in celo krvav. Dne 12. avgusta leta 1919 so jugoslovanske čete zasedle

ob Rabi in na vshodu ob Krki. Niti nemškemu pritisku od Mure se niso vdali.

Zato niso bili manj Slovenci kot smo bili Krajinci in Primorci. Toliko težji boj so imeli, ker ni bilo nobenega mostu čez Muro, ki bi jih družil z ostalimi Slovenci, ker so na vse načine skušali Ogrji pretrgati vse njihove stike z ostalim slovenskim ozemljem.

Ko se je zlomila svetovna vojna, tedaj smo se spet Slovenci spomnili rojakov, ki so bili toliko stoletij ločeni od slovenske skupnosti. Svoje najboljše močje je poslal narod z onstran Mure v boj za svoje narodne pravice. Orjaško delo se tedaj vršili ti zastopniki na pariški mirovni konferenci, posebno sedanji univerz. profesor dr. Matija Slavič, ki je napisal o Prekmurju več razprav v francoskem jeziku. Ti možje so dosegli čudovite uspehe tedaj,

ko smo na vseh drugih straneh izgubili. Dosegli so celo, da je bilo resnega zanimaja in razpravljanja o "koridoru" med Jugoslavijo in Čehoslovaško, ki bi tekel na sever od Premurja do Donave, skozi ozemlje Rabskih Slovencev in Belih Hrvatov (Burgenland) ki jih je kakih 70 tisoč.

Tudi za svobodo Prekmurja je bil boj trd in celo krvav. Dne 12. avgusta leta 1919 so jugoslovanske čete zasedle

ozemlje, ki je bilo dotlej še pod ogersko upravo in je pretrpelo mnogotere grozovitosti ogerske revolucije. Mnogo najboljših slovenskih mož je šlo v tistih mesecih groze na vešala.

Mirovna pogodba je Jugoslaviji priznala večino sklenjenega slovenskega ozemlja. Spadlo je pa pod Jugoslavijo tudi nekaj Ogrov (14000). Slovencev pa je ostalo na Ogerskem 4700, takozvani rabski Slovenci, v vaseh okoli Monoštra. Še dalje na sever pa žive Beli ali Gradiški Hrvati, ki jih je 70 tisoč.

Prekmurje je pa skozi stoletja bilo boj za slovenko ime in slovensko besedo in v usodnem času evropskega poloma, ko smo utrpeli tako bridke izgube na vseh straneh, smo doživeli veselo snidenje s Slovenci, ki jih je Mura celo tisočletje delila od ostale slovenske zemlje.

Prekmurci med seboj

Nekateri se prizadevajo za to, da se mesto Premurja imenuje Slovenska krajina. Za nas je to vseeno. Glavno je, da vemo da je slovenska zemlja, o uradnem imenovanju naj odločujejo tisti, katerim to gre. Za poznavanje dežele in ljudi je važno to, da se deli vsa dežela v tri dele v Ravensko, Dolensko in Goričko. Takole piše Vilko Novak v svoji knjigi "Slovensa Krajina":

"Ravenci (rovenci; ravéneec)": prebivalci ravnine, ki se pričinja pri Cankovi, približno do Sóbote: vasi Ekákofce, Krájina, Poláinee itd. V njihovem jeziku je dokaj tujk, zlasti nemških. Radi tega je njih besedni zaklad glede izvirnih besed najbolj reven.

"Dolenci (dólcii; dóilnee)": prebival-

ci doline; ljudstvo ravnine proti Soboti in Beltineem, vključno s soboško okolico. Njih jezik označuje pogostejša raba dvo-glasnikov (delao — delo, glédao — glédo, njbrao, nábro itd.).

"Goričanci (goričánee, goriček, gorički vrhé, goričánka)": "ki brigáj, po goráj prebivajo" okoli krajev Sveti Sebeščán, Vádarce, Bódonce, Váneče, Moščánee, Dánkofce, Kuštanofce, Prosvéčka vés, Vídonce itd. O njih šaljivo pravi ljudska pesem, da

Závee je gorički sin,
slátko vínce píje,
dáre trbéti pláčati,
te se f šúmo skríje.

Njihov jezik je razberoma najčistejši, besedni zaklad najbogatejši.

Narodna in verska sestava Prekmurja

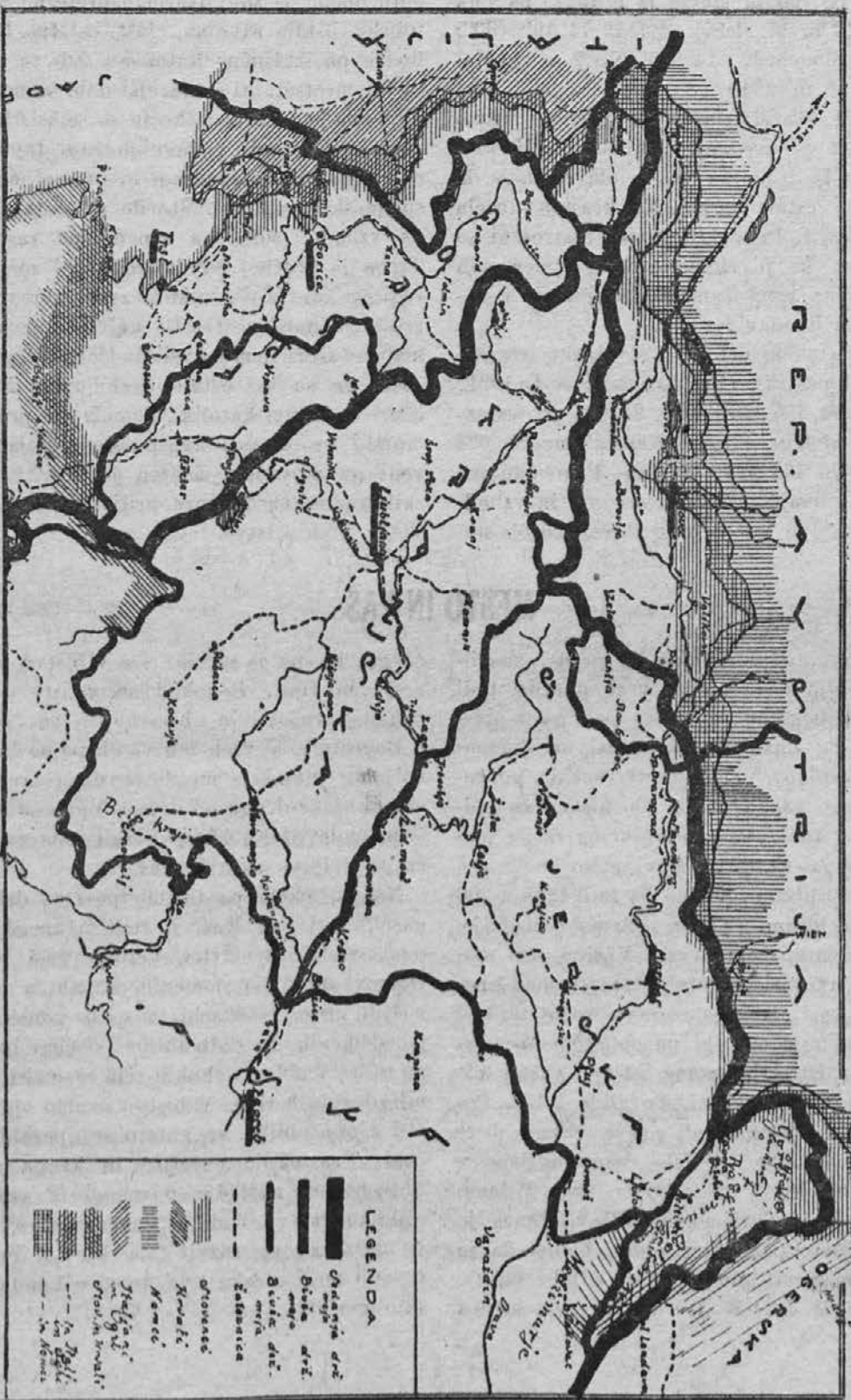
Ena svojevrstnih značilnosti Slovenske krajine je narodnostna in verska sestava prebivalstva. V narodnostnem oziru je pač glavna značilnost, ki nam je sploh ustvarila pojem Slovenske krajine, da tvorijo večino prebivalstva Slovenci in sicer Slovenci nekdanje madžarske državne polovice. Vendar pa se današnja državna razmejitev ne drži točno etnografske meje. Predvsem nam je vzela na severu, kjer slovenski živelj prestopi razvodje med Muro in Rabo, ozemlje takozvanih rabskih Slovencev, ki so ostali pod Madžarsko. Tu so nam odvzete slovenske vasi Andovei, Dol. Senik, Gor. Senik, Rítkarovei, Slovenska ves, Saka-lovci, Števanovei, Otkovci in Verice, skupno s 4965 prebivalci, od tega 4465 Slovenci (po madžarskih uradnih podatkih iz predvojne dobe). Te vasi segajo tja pred vrata mesta Monoštra, ki ima tudi še slovensko manjšino. O slovenskem izvoru

drugih bližnjih, danes že madžariziranih vasi pa pričajo njihova imena.

Na drugi strani pa je prišla pod našo državo neznatna nemška manjšina na skrajnem severozapadu Goričkega. Tu so pretežno nemške občine Kramarovei, Ocínje in Fikšinci. Več smo dobili z novo razmejitvijo Madžarov, ki prebivajo sklenjeno zlasti v okolici Dobrovnika in Lendave. Povsem madžarske so tu občine: Banuta, Genterovei, Gjertjanoš, Gornji in Dolnji Lakoš, Dobrovník, Dolina pri Ledavi, Kamovei, Krplivnik, Mostje, Motvarjavei, Pince, Pordašinci, Radmožanci, Središče in Čkečca ves. Pretežno madžarske so Lendava, Dolga ves, Domanjšovei, Žitkovei, Kapca, Kot, Petišovei, Prosenjakovci, Hodoš in Čentiba.

Celotna Slovenska krajina v obsegu današnjih srezov Sobota in Lendava je imela po ogrski statistiki iz l. 1910, okroglo 90.000 prebivalcev, od tega 68.000 (75.5 o/o) Slovencev, 20.000 (22.2 o/o)

SLOVENSKO OZEMLJE

LEGENDA

- Ograjna država
- Država država
- Država država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država
- Ograjna država

Madžarov in okroglo 2000 (2.2 o/o) Nemcev. Po našem štetju iz l. 1921. pa ima 92.295 prebivalcev, od tega 74.199 (80.5 o/o) Slovencev, 14.065 (15.2 o/o) Madžarov in 2540 (2.7 o/o) Nemcev. Od teh 14.065 Madžarov jih prebiva preko 13.500 v navedenih občinah od Hodoša mimo Dobrovnika do Lendave, tako da je vsa ostala Slovenska krajina docela slovenska. Prav tako malo raztreseni so Nemci, ki jih imamo poleg omenjenih občin na severozapadu nekaj le še v Soboti in Lendavi.

V verskem oziru je Slovenska krajina dokaj pestra. Po podatkih za l. 1921. šteje 66.365 katolikov, 24.678 protestantov (od tega okroglo 800 kalvincev), 624 židov in 468 pravoslavnih. Protestantsko večino imajo predvsem srednje in vzhodno Goričko ter severno Ravensko ob sta-

rih prometnih žilah proti Radgoni in Soboti, dočim je zap. Goričko pretežno katoliško, ostala ravnina, zlasti celotno Dolinsko pa izključno katoliško. Zdi se, da so bili protestanti v starejši dobi še močnejše omejeni na Goričko in so se šele kasneje doseljevali v ravnino radi tamošnjih ugodnejših agrarno- in prometnogospodarskih pogojev. Število protestantov na vzhodu pada, na zapadu pa raste. Treba je posebej poudariti, da ni razporeditev konfesij v nikaki zvezi z razporeditvijo narodnosti. Le kalvinci na vzhodnem Goričkem so vsi Madžari. V splošnem pa so vsi ostalo prekmurski Madžari in Nemci katoliki, domala vsi prekmurski protestanti avgsburške veroizpovedi pa Slovenci. Znaten je vpliv verskih razlik na kulture prilike prekmurskega prebivalstva.

MESTO IN VAS

Prekmurska ravnina je predel značilnih velikih sklenjenih vasi in tvori tudi v tem pogledu prehod v panonsko nižavje. Tu imamo največ vasi na Slovenskem sploh. V ostalih slovenskih pokrajinah so vasi s preko 100 hišami že redkost, v prekmurski ravnini pa vasi s pod 40 hišami skoro ni, številne so one z več kot 100 hišami, imamo pa tudi take z 200 in več hišami (n. pr. Turnišče, Kobilje, Dobrovnik, Dolga ves). Večino vasi moramo uvrstiti po talnem načrtu med gručaste vasi. Hiše so razpostavljene ob več cestah in ulicah, ki pa običajno niso ravne in izhajajo iz ene, glavne vaške ulice (n. pr. Beltinci, Turnišče itd.). Poleg tega imamo tudi prave, ravne obcestne vasi, kjer so hiše razpostavljene v glavnem le ob eni cesti (n. pr. Polana, Tešanovci, Noršinci, Kobilje). Vmes je še nešteto prehodnih oblik, bodisi da je glavna cesta bolj zavita (Dobrovnik), bodisi da drže še dve ali tri ceste v stran

od glavne, pa je vendar vas v bistvu obcestnega tipa. Ponekod se v isti vasi družita gručasti in obcestni tip (n. pr. v Bogojini). V vseh teh vaseh pa so hiše bolj kot marsikje na Slovenskem precej odmaknjene druga od druge. Vmes so obširni sadovnjaki, ki se v njih opazovalcu iz daljave zakrije vas.

Na Goričkem pa imamo povsem drug naselbinski tip. Dasi je tudi tu naseljenost dosti intenzivna, velikih vasi ni. Domovi stoje po slemenih, kopah in pobočjih precej vsaksebi in so le ponekod po slemenih ali dolinah postavljeni bolj na gosto v obliki nekakih zelo razmaknjenih obcestnih vasi. V bistvu imamo opraviti z ono obliko, za katero se uporablja naziv "razloženo naselje" in ki ga na Slovenskem najbolj poznamo iz vinorodnih krajev. Tudi v Slovenski krajini je najizrazitejše razvit tam, kjer se goji v večji meri vinska trta, torej v Lendavskih gorcih.

Vse prekmurske vasi, pa naj bodo še tako velike po obsegu, so čista, da, izredno čista kmetijska naselja, če izvzameмо gradove in marofe nekdanjih veleposesnikov. Le dve naselji imamo, ki imata mestni značaj: Sobota in Lendava, obe pravzaprav le krajevni tržišči in upravni središči. Sobota dobiva v najnovejši dobi pomembnejši značaj kot gospodarsko, cerkveno in kulturno središče Slovenske krajine. Bila je seveda slovensko mesto že l. 1890., ko je štela 2234 prebivalcev, od tega 1321 Slovencev, 539 Madžarov in 254 Nemcev. L. 1910. je štela 2748 stanovnikov (1310 Slovencev, 1305 Madžarov in 122 Nemcev). Opaziti je torej bilo v teh dvajsetih letih močan porast Madžarov. Po našem prvem štetju iz l. 1921. je imela Sobota 2950 prebivalcev (2215 Slovencev, 441 Madžarov, 170 Nem-

cev; 2203 katolikov, 535 protestantov in 175 židov).

Drugo prekmursko mesto, Lendava, je po pomenu sicer neznatnejše, a po velikosti dosega Soboto. V mestu prevladuje še vedno madžarska narodnost. L. 1890. je štela Lendava 2006 prebivalcev, od tega 67 Slovencev in 1575 Madžarov. Po štetju iz l. 1921. pa je štela (menda radi vojaštva) 3027 ljudi, torej več nego Sobota, od tega 840 Slovencev in 1526 Madžarov. Prav znatno je v mestu število židov (250).

V območju slovenskega ozemlja, toda izven jugoslovanskega državnega teritorija leži ob Rabi mesto Mónóšter (Szentgotthárd) z okroglo 2600 prebivalci, med katerimi sta poleg madžarske večine še močna nemška in znatna slovenska narodna manjšina.

Leo Lah:

Premurski spomini

MI IN SLOV. KRAJINA.

Če bi kdo od nas sedaj prišel v tiste kraje, med tiste ljudi, ki so znali tisočletno suženjstvo pod tujim narodom junško prenašati, bi se čudil, ker ne bi našel ne električnih vlakov, ne kolektivov nego samo autobuse, ki dnevno dvakrat vozijo čez celo krajino in še tedaj na pol prazni, ker kmet pač nima zupanja v nove stvari — in še večkrat ne denarja za to. Pa prav to je ono, ta domača priprostost, ki mi je tako draga.

Bili so časi, ko so vse novosti ki jih je lačno oko vidilo, nove stvari, novi tovariši tako zanimali fanta, da je za trenutke pozabil na vse kar mu je dosedaj bilo milo in drago. Bilo se je treba pripravljati za življenjsko borbo. Tako so mu rekli vsi strici, tete in drugi nasvetovalci. Minula so leta prej kakor je on

zopet našel trenutek za oddih, za razmišljanje. Sram ga je bilo. Šele tedaj je videl koliko je izgubil. Odločil se je pri prvi priliki popraviti kar se da. Pripravil se je da s prvim vlakom odpotuje, da bo obiskal svoj dom in svojo domovino.

Že je bil za vožnjo pripravljen in ko je v vlak sedel, se mu je zdelo da sanja. Premišljal je, kako bo govoril, ker mu beseda več ne teče.... kako bo sedaj doma izgledalo.... da li še stoji tisti hrast na travniku v čigar senci je presanjal svoja otroška leta.... tista hruška, jablan, tista sliva, kateri je nataknil jabolka in ko je sosed mimo šel je zmajal z glavo, češ, da prvičrat v svojem življenju vidi, da na slivi jabolka rastejo....

Dospel je na hrib, ki leži onstran meje in iz katerega se lahko pregleda velik del krajine: Neskončna polja na Ravenskem in zeleni griči na Goričkem. Čeprav je že zgodaj zjutraj in na hribu

Pogled na Bogojino

še vsemirno, tam v domačem kraju že teče življenje: Krik oračev se meša z brušenjem kose, po izvoženi cesti ropota parizar, mlado dekle pri studencu poje,

ptičice žvrgole; neskončna sinfonija...

Prijazni hribi na Goričkem, pod hribovom hišice z "ogradom" naokrog, dalje proč polja in na vrhu vinograd. V sredini vasi pa kot čuvarica bela kapelica s pokopališčem, ki naj človeka spomi-

Čez celo se pa vije . . . čkom tao t aoi nja na večnost. . . Čez celo se pa vije bela cesta, ozka kot svileni trak: Slika da je nebeški slikar ne bi mogel lepše naslikati. . .

Počasi je prekorakal mejo in gre proti domu. Srečal je stare znance, a poznali ga nisi. Kaj čudo, odšel je z doma še na pol otrok, in sedaj ko se vrača, je odrastel fant, mož. Pride pred domačo hišo; vsi ga čudno gledajo: kdo je ta, pa vendar ni prvokrat tukaj, ker tako dobro pot pozna in brez težave odpre vrtna vrata. Bratje in sestre so gledali, a njemu je manjkalo besede ker od saso ga mati zagledali, niso hoteli verjeti me radosti je postalo grlo tesno. . . . ko svojim očem, ali ko so se oddahnili so ga oklenili v svoje roke.

NAŠ GOSPOD JANEZ!

Ne bil bi ta spominski list, ki je posvečen proslavi prve obletnice slov. službe božje na Avellanedi, popoln, če ne bi v njem bilo besede o tistem, ki je na Avellanedi slov. službo božjo vpeljal in

ki je tudi glavna aktivna oseba pri proslavi prve obletnice te službe božje: to je naš zaslužni kaplan č. g. Janez, ki komaj, da je tla tega sončnega juga Amerike prekoračil, že povsod in skoro z vsakim poznan.

Težje kakor v domovini je duhovniško delovanje v tujini, ker tujina človeka ne pripelje samo v drug svet in ga uči svojega jezika, nego povzroči največkrat tudi spremembo v verskem oziru. Če je doma hodil v nedeljo k maši in opravil druge verske dolžnosti, je to pač storil

mogoče bolj iz navade kot iz prepričanja. Šele tujina, posebno tako velemesto kot Buenos Aires, preskuša človeka, iz kakega lesa je. Navadno se zavzame potem ekstremna pot: ali ostane veren kristjan, ki ne opravlja svojih verskih dolžnosti iz navade, nego zato, ker ceni vero kot zaklad — zaklad vseh zakladov — ali pa gre pot izgubljenega sina. To zadnje se največkrat dogodi. Na tej poti pogubljenja ga utrjuje slab zgled njegovih prijateljev. V začetku opustivši vse versko, ker noče biti zasmehovan od drugih, pozneje ga potrdi v tem sklepu slabo govorjenje njegovih pozancev in prijateljev o cerkvi in duhovnikih. Na koncu se mu zdi smešno vse, kar ima kak stik z vero. In med takimi začne iz-

seljenski duhovnik svoje svetovanje. Edina pridiga, ki v začetku vpliva, na vse brez izjeme, je dober zgled ker tu je tudi ob enem naj boljša apologetika proti vsem napačnim nazorom o cerkvi in duhovnikih.

Naš zaslužni kaplan Janez Hladnik. Kdor

In to pridigo nam je dal in nam daje ga bližje pozna in če je že bil v njegovem stanovanju, kdor pomisli, da ko je sem prišel, si je takoj moral iskati kos kruha kot argentinski kaplan, in kaj to pomeni, upošteva tuji jezik in povsem tuje razmere, lahko razume to njegovo pridigo. In vse to razume samo, kdor je

domovina, naj mi bo dovoljeno, v imenu vseh mojih lokalnih "compatrijotov" izreči v par besedah našo zahvalo in spoštovanje.

Č. g. Janez! Niste se z bali tistega hlapa, katerega človek začuti, ko prestopi Puente Barracas, nego ste šli dalje mimo lepih poslopij in razkošnih hiš tja, kamor vam je velevalo iti vaše srce, v stanovanja rojakov. Mogoče vas je kdo prvokrat bolj neprijazno sprejel, toda vaša prijaznost mu je pregnala vse predsodke in vi ste našli pot do njegovega sreča. Sprevidel je, da ne pridete iz zasebnih koristi, nego kot njegov najboljši

Pevci ob priliki prve slovenske maše na Avellanedi.

že sam slično doživel. Storil je kakor vsak drug od nas izseljencev: šel si je iskat posla. Po par mesecih bivanja med nami je poznal orientacijo in linije prometnih vozil bolje nego kdo drugi od izseljencev, ki so že leta tukaj.

Naše rojake ni samo obiskal v mestu Buenos Airesu, nego tudi v predmestjih in provincijah. Tri mesece po svojem prihodu iz Evrope je imel že prvo službo božje na Avellanedi kje je mnogo naših ljudi, doma iz najbolj severno ležeče krajine v Jugoslaviji — Prekmurja, zaposlenih po različnih tovarnah in delavnicah. Ker sem tudi jaz eden izmed tistih, ki jim je ta krajina njihova ožja

prijatelj, ki se poleg posvetnih zadev zanimal predvsem za njegovo dušo. Koliko korakov storite za naš blagor, to ve sam bog. Vsak pride k Vam, ko je v stiski, ko ga nekaj teži, ne samo v duševnih potrebah nego dostirat tudi v telesnih. Kot duhovnik srečate v življenju ljudi, ki so Vam le za trenutek duševno tako blizu — in vas spet zapustijo. Zmisli se na Vas le, ko je njegovo srce žalostno. "Evageniz re pauperibus missit me", besede, ki ste si postavili za vaš življenjski program, izpolnite na najlepši način, ko greste mimo vsega mestnega hrušča in krika v prosto stanovanje delaveca in se tam "veselite z veselim in žalostite z

TUJINA

V zameknjenju gledal sem grozno
pošast:

Ledenmrzel je bil njen obraz,
prežala na plen je ko zver,
popolna, le sreča ni bilo nikjer.

“Ha, morajo k meni najboljši tvoji,
denar — vladar je v roki moji;
sicer jih uboštvo zdrobi;
ne vidiš: iz ust jim kriči!

Najlepše cvetje mi moraš dati,
znam ga krasno negovati,
le dušo — eh, kdo verje v njo?
Da je le škrbno negovano telo.

Takih, ki so se komaj v polnost
prebudili,
ki so včeraj še otroci bili,
takih telo je slastno najbolj,
v njih še sveža dišava svetih olj...

Deviških olj dišava je najdražja,
v njih večja moč je kakor vražja,
posebno, če jih borba pomnoži,
če za nedotaknjenost srce zakrvavi...

Ha, ravno vitko, rdečelično hočem,
da se ob njenem strahu nakrohočem,

žalostnim”. Pa tudi, če se moje besede
glasijo kot nerazumljivo lalanje malega
otroka, ki hoče svojim staršem izreči
hvalo, pa še ne zna govoriti, mi vemo, da
ne iščete naše hvale, nego da vaši ko-
raki in ves vaš trud za naš ni zaman.
Ne zapustite nas, tudi če mi vas zapu-
stimo in vi za vse dobro boste samo za-
ničevanje in nehvaležnost želi. Tisti, ki
povsem drugače sodi kot mi ljudje, se
vam bo izkazal kot dober in najboljši
plačnik.

A. L., Prekmurec.

saj prej ali slej se mi vdá:
Orjaška jaz moč sem svetá!”

V brezmočni grozi sem poslušal
bogokletje,
ni mi dalo leka mladoletje —
Presilna je bila srčna bolečina,
ublaži jo moč Krvi — Vina...

“Bog, saj živimo v Tebi,
pritisni na Srce jih, k Sebi,
če bi jih hotel omamiti greh,
pa bodi za glasni, vendar lažni
nasmeh...”

Camplin Ivan.

KAJ PA DUHOVNO ŽIVLJENJE?

Vsem naročnikom in bralcem Duhov-
nega življenja se sporoča, da v juniju
list ne izide. Zato dobe kot nadčmestilo
to publikacijo. Prihodnjo številka lista
izide v juliju.

Zelo lepo prosim, da se čim prej zga-
nete in pošljete naročnino. Kar na na-
slov: **Hladnik Janez, Caseros 2780, Ca-
pital.** Plačate lahko tudi ob priliki služ-
be božje.

Spremembe naslovov sporočite.

Hladnik Janez

NARODNO ŽIVLJENJE PREKMURSKIH SLOVENCEV

Goreči ljubitelj prekmurskih Slovencev, Božidar Raič, je opravičeno pesimistično sodil o narodnem življenju v Prekmurju. Včasih ga je sicer razveselil ta ali oni slovstveni ali narodni pojav, ki ga je navdušil celo do ponosne izjave: "Povse zmerno in čedno smemo brez bojazni na zмотo izreči stavek: prvlje se stere in pokoplje nadutost in krivičnost madjarska, nego se potuji peščica ogrskih Slovencev". A to je le mimogrede. Prevladovala je v njem bridka bojazen za prekmursko narodno življenje, s katero je zbiral prek-

murskem, ondi med domačimi svetovnjaki le prvotne olike, kamo li omike ne najdeš slovenskega narodnjaka, da bi si ga grabljam iškal, ali Diogenovoj svetilnici sledil, vsakternik madjaroni in sicer iz polnega grla in na ves glas".

V ganljivi obliki je dal izraza svoji skrbi za prekmursko narodnost in svoji ljubezni do Prekmurcev s temi besedami:

"Narodna poveda resni, ka je oča, zročivši ne vede in ne hote svojega sina črtovi, vselej solze ronil režoči mu kruh: ravno tako meni, keđar zastavim pisek,

Gimnazija
v Murški
Soboti

mursko slovstvo: "Kljubu tolikim oviram in zmotam hrani prekmurščina bogati zaklad za slovenskega jezikoslovca in poprek za slovnico in okrašenje pismene slovensčine. Da ne spremimo s telesno smrtjo tudi imena teh vrednih prijateljev svojega zanemarjenega naroda, za častno dolžnost si jemljem, ker so precej pripomogli v nepovoljnih razmerah k jakšištabvi narodnega poslopja slovenskega slovstva, oteti je pozabljivoti, ter uvrstiti imeniku slovenskih knjižnikov, jihova dela pa knjigopisju; — poberimo drobtinice, da konca ne vzamejo."

Leta 1869. je moral zapisati že besede: "Vse druga podoba se razkriva na Prek-

da napišem kako črtico o prekmurskih Slovenceh, žalost kljuje srce in dušo, vsled česar gorka rosa orje brazde po licih, ker prejasno vidim globoko čutim, ka že zija nalik lakotnemu pozaju grobno žrelo, da pogolta mile, nam bratove, ter spremeni v čikoše in kanase, ako skoro ne vstanejo na silno delo omikani narodnjaki, in se v kratkem ne obrno politiške razmere na ugodnejšo plat. Najnovejša doba kaže gazilna konjska kopita, kremplje morivno zasekava v nežno osrčje njihovega krasnega golča in čestne narodnosti".

Prekmurski Slovenci so imeli v narodnem oziru jako težko stališče. Odkar so prišli pod madžarsko oblast, niso imeli

nikdar kake politične samostojnosti. Tudi niso imeli pravega narodnega šolstva. Tuintam so rabili sicer slovenske slovnice in čitanke v nekaterih ljudskih šolah. Vobče pa je madžarska vlada gledala na to, da so se učili madžarski. V zadnjih desetletjih pa je bila slovenska knjiga razen katekizma sploh izključena iz šole. Pa tudi katekizem in svetopisemske zgodbe so se morali ponekod tudi slovenski otroci učiti madžarski, kjer je bilo kaj madžarskih otrok v šoli, zlasti tam, kjer so učitelji učili veronauk v šoli. Učitelji so bili madžarskega mišljenja, ponekod tudi na šolah za Slovence trdi Madžari, ki niso ničesar znali povedati slovenski. Če je bil kak prekmurski učitelj, rojen Slovenec, dober, je govoril v šoli toliko slovenski, da je povedal, kako se pravijo katere besede v madžarsščini. Navadno pa so učili ti učitelji popolnoma madžarski že od začetka ter imeli vsled tega tudi slabe uspehe.

Slovenščina je bila dalje izključena iz vseh uradov. Uradni jezik je bil madžarski, kar se je izvajalo tako strogo, da so celo uradniki, ki so znali slovenski, raje govorili po tolmačih s slovenskimi strankami, kakor da bi se "omadeževali" s slovenščino in se s tem spravljali v sum "panslavizma".

Slovenska beseda je ostala le še v cerkvi. Po slovenskih pridigah se je poznalo, kako daleč segajo Slovenci. Slovenske pridige so bile v katoliških in evangelijskih cerkvah; židje so imeli svojo službo božjo v madžarskem jeziku. Kjer so prišli na ogrski meji Slovenci v narodne manjšine, tam je izginil tudi slovenski jezik iz cerkve. Prišli so tja madžarski duhovniki, ki se niso več brigali za slovenski jezik pri župljanih slovenske govorice. Kjer pa je bila slovenska pridiga nepretrgoma, tam so pridigovali tudi madžarski duhovniki slovenski. V Prekmurju delujejo namreč ponajveč domači

slovenski duhovniki, nekaj pa je tudi Belih Hrvatov. Ker pa je sobotiški škof rabil slovenske prekmurske duhovnike radi znanja treh, oziroma širih jezikov, v nemških in hrvaskih delih svoje škofije, je bil včasih na slovenskih župnijah nastavljen madžarski duhovnik, ki ni znal slovenski, in si je moral preskrbovati za svoje madžarske pridige navadno po kakem učitelju-organistu prestave, da je mogel slovensko pridigovati.

Gojilo pa je slovenski jezik domače slovensko ognjišče. Tam se je govorilo in pelo slovenski. Tam sta oče in mati učila otroke slovenski moliti, sta razlagala in izpraševala slovenski katekizem. Tam so vzdrževali slovensko govorico stari narodni običaji n. pr. boičaji na "gostuvarjih".

Vzpodbudo za narodno zavest so dobivali Prekmurci v spoznanju, da onkraj Mure živijo Slovenci, s skoro istim jezikom, ki so ga spoznavali pri svojih gospodarskih stikih in božjih potih na Štajerskem.

Svojo duševno narodno hrano so imeli v svojem skromnem prekmurskem slovetvu. Molitvenike, zlasti mariborski "Venec cerkvenih pesmi", so si kupovali tudi v knjižni slovenščini. Višek narodne izobrazbe je bil pri tistih, ki so imeli knjige družbe sv. Mohorja. To so bile zlasti župnije ob štajerski meji, in sicer: Beltinci po 60 naročnikov, Črensovec in Tišina, vsaka po 30 naročnikov. V celem je bilo v sobotiški škofiji okoli 200 naročnikov.

Da je morala pri teh za narodno življenje tako težkih razmerah narodna zavest padati, je jasno. Po tisočletni odvisnosti od Madžarov ni imel od svetnega izobraženstva, ki je delovalo v Prekmurju, nihče več narodnega čuvstvanja. Vsak javni nastavljenec, od najvišjega do najnižjega, je bil vzgojen v madžarskem duhu.

Le duhovščina si je še ohranila z malimi izjemami ljubezen do zatiranega in preziranega prekmurskega ljudstva in njegovega slovenskega jezika.

V zadnjih desetletjih, ko je bila nevarnost za prekmursko narodnost že zelo velika, si je za njo pridobil velike zasluge dr. Franc Ivanoczy, kanonik in dekan v Tišini. Prekmurški dijaki so morali namreč obiskovati seveda same madžarske

Njegov učenec je tudi župnik Jož. Klekl star., ki je po Ivanoczyjevi smrti l. 1913. prevzel in uspešno nadaljeval njegovo delo. Rojen l. 1874. v Krajini tišinske župnije je bil Klekl po svojem mašniškem posvečenju kaplan najprej v Tišini, zatem v kraju, ki se madžarski imenuje In-céd, nemški pa Dürnbach, zahodno od Sobotišča, kjer je veliko Belih Hrvatov in Nemcev, tako, da se celo v cerkvenem šematizmu imenujejo jeziki, v katerih se opravlja služba božja v tej-le vrsti: hrvatski, nemški, madžarski. Nato je kaplanoval v Črensoveih in bil nazadnje župnik v Pečaroveih. Radi bolezni živi že od l. 1910. v pokoju v Črensoveih, kjer se je, kolikor mu je pripuščalo slabo zdravje, popolnoma posvetil verskonravni in narodni vzgoji svojega ljudstva.

šole, kjer jim je bilo silno otežkočeno narodno mišljenje. Kdor je priznal slovenski jezik za svoj materinski jezik, njega so preganjali tovariši in profesorji. Slovenski govoriti je bilo skoro v vseh šolah prepovedano. Dr. Ivanoczy pa je zbiral okoli sebe prekmurske dijake in bogoslovce ter jih navduševal za narodno mišljenje in delovanje. Zato se po pravici imenuje "oče prekmurskih Slovencev".

Kleklovo najznamenitejše delo v tem oziru je že osemletno izdajanje slovenskega tednika "Novine". Kot političen list bi bil seveda zabranjen. Zato je izhajal, dokler ni prišlo Prekmurje pod jugoslovansko upravo, z naslovom: "Novine. Pobožen, družbeni, pismeni list za vogrške Slovence". Pa še tudi kot tak je imel list hude nasprotnike. V Prekmurju ga niso hoteli tiskati. Mogel je izhajati le v škofijski tiskarni v Sobotišču, kjer ga je vzel sobotiški škof Janez Mikeš, grof Zabolski, kot cerkven list pod svoje okrilje. Težko je bilo od tako daleč urejevati list. Rokopis se je moral poslati že en teden naprej. V sobotiški tiskarni pa ni nihče znal slovenski, da bi opravljal korekture. Dokler je imel čas, je to delo izvrševal prekmurski rojak iz Tišine, dr. Franc Rogač, nazadnje ravnatelj škofijske pisarne. List se s slovensko politiko ni mogel pečati: tudi bi bilo brez vsega uspeha. Pač pa je bilo že to veliko, da so Prekmurci imeli sploh nekaj slovenskega štiva. Videli so, da se tudi v njihovem domačem jeziku da lepo pisati in prijetno brati, da je njihov jezik enako vreden

z drugimi jeziki. Vmes so pa "Novine" seveda prinašale članke in pesmice o lepoti slovenskega jezika in o ljubezni do domovine. Tako se je Prekmurcem vzbujala ljubezen do slovenske grude. Spoznali so, kako jim krivico delajo madžarski zabavljivci, ki so izmislili pregovor: "Tót nem ember" (Sloven, Slovak ni človek). Že to je veliko, da je sploh kdo povedal v "Novinah" Prekmurcem, da so Slovenci, ko jim je vsa šola in vse uradništvo trobilo na ušesa, da so Madžari, in se je vsak malo boljše oblečen človek sramoval slovenski govoriti. Kaka bralna ali izobraževalna društva ali kaka slovenska organizacija ali ljudski shodi in tabori so bili za Prekmurce popolnoma nemogoči. Edini narodni apostol jim je bil tednik "Novine".

"Novine" so še sploh morale tudi učiti čitati svoje naročnike. Slovenskega pravopisa niso poznali. Znali so le ogrski čitati. Zato so imele "Novine" v začetku ogrski pravopis. Ko so se naročniki že navadili slovenščino čitati, je čez par let uvedel Jož. Klekl st., slovenski pravopis.

Narodna zavest se je precej vzbudila tudi vsled svetovne vojske. Prekmurški vojaki so videli, da so s svojo prekmurščino dobro izhajali na vseh frontah, ker so z njo razumeli vse druge slovanske jezike. Pri vojakih so tudi zvedeli o Wilsonovi "samoodločbi narodov", po kateri se jim je združiti z drugimi Slovenci. Politika majniške deklaracije (30. maja 1917) pa se v Prekmurju seveda ni smela delati. Prekmurški duhovniki so pač poznali to gibanje. A resno ga ni nihče mogel širiti. Pač pa je Jožef Klekl ml., župnik v Velikih Dolencih pravil Madžarom in madžaronom v dovtipni obliki, da bodo Slovenci zabijali ob Rabi kole za jugoslovanske meje. Ta mlajši Klekl, bratranec izdajatelja "Novin", je urejeval "Novine" radi boleznj pravega ured-

nika in izdajatelja. eno leto pred razsulom Avstro-Ogrske do ogrske boljševiske dobe. V tem času so imele Novine 6000 naročnikov, tako da je bil skoro vsak dvajseti Prekmurec, ki se je izdal pri ljudskem štetju za Slovenca, naročnik "Novin".

Neposredno pred prevratom so se začeli bati Madžari narodnega gibanja med prekmurškimi Slovenci. Za 20. okt. 1918 so sklicali veliko zborovanje v Mursko Soboto, da bi jih navdušili za madžarščino. "Slovenske krajine voegrščino širéče društvo" je obhajalo svojo 25 letnico; ob tej priliki so imeli tudi učitelji svoje navadno letno zborovanje. Ko pa so madžarski govorniki izjavili, kakor je bilo razglašeno tudi na 14. okt. 1918 tiskanih madžarskih letakih, da v Prekmurju "ni ogrskih Slovencev", ampak so le "vendski govoreči Madžari (Ogri)" — nem magyarország szlovének, ti vendül beszélo magyarok, so doživeli nepričakovano opozicijo; začuli so se klici; "Mi smo Slovenci! Živela Jugoslavija!"

Po razsulu monarhije se je začelo tudi v Prekmurju jugoslovansko gibanje, zlasti ob štajerski meji. Veliko Prekmurcev se je udeležilo jugoslovanske slavnosti v Ljutomeru dne 3. novembra in v Radgoni 26. decembra 1918.

V tem času so pisale tudi: "Novine" že odkrito narodno. Madžari so spremenili svojo taktiko in so začeli ponujati Prekmurcem neko avtonomijo v obliki "Murske županije". Novine so pisale 5. januarja 1919: "Ponujajo nam slovensko ravnanje magjarsko županijo (megye). To telko pomeni, ka menši častniki do znali slovenski, nego višja že več ne, oni bodo Magyari. Te forme nam ne trbe, v to ne privolimo. Bogojanski narodni svet posebno županijo (megye) prosi za Slovence, ta slovenska županija nikšega dela ne de mela z drugimi magjarskimi županijami. To je najmenje, ka želemo.

Či nam to ne dajo, opravičena je žela onih, ki vu združenji vseh Slovencev vidijo rešenje naroda”.

Zdaj Madžari niso pravili, da ni Slovencev, ampak v slovenščini pisane letake so širili z naslovi kakor: “Vogrszki domovinszki Szlovenci!” “Drági szlovenszki bratje”. Dne 12. januarja so prinsele “Novine” tudi poročilo o radgonskem shodu, ki se je vršil v vojaški jahalnici, za katero sta bila pred prevratom ustreljena in pred pokopališčem pri kolodvoru pokopana dva slovenska vojaka radi jugoslovanskega mišljenja, takole: V Radgoni na Štefanovo se je vršo tabor. Prišli so i Prekmurci. Za predsednika so postavili vogrskoga Slovence z Beltinee. Sprejeli so resolucijo (odločbo): Prvi tabor prekmurskih Slovencev pozdravlja novo skupno vlado neodvisne države S. H. S. (Slovencev, Horvatov in Srbov) i jo pro-

si, da vzeme kmalu pod svoje okrile slovensko Prekmurje. Še predno so Jugoslovani zasedli mimogrede Prekmurje, so prinsele “Novine” 5. januarja 1919. po rokopisu, ki je bil že pred to zasedbo poslan v sobotiško tiskarno: “Zadnji čas je že, da se reši ubogo ljudstvo (v Prekmurju). Kdaj bodo ga vendar naši šli braniti!? Če ne hitro, bo prepozno! Te pokrajine bi morale že davno biti zasedene.”

Ko so bili Hrvati zasedi Medjimurje, je kapetan Jurišič z malo četo prostovoljcev prekoračil Muro ter zasedel 28. decembra 1918 Dolnjo Lendavo, Črensovee, Beltince in Mursko Soboto. Posebnega odpora ni našel; zato se je čutil varnega in ni bil pripravljen na kak madžarski napad. Medtem je organiziral Božidar Sever, panonski Slovenec iz Štajarske in po materi prekmurski rojak, z

nekaterimi prekmurskimi domačini "Narodni svet za Prekmurje". Dne. 3. januarja ob 5. uri zjutraj pa so Madžari nenadoma napadli Jurišičevo posadko v Murski Soboti. Jurišiču so prestrelili eno roko, ki mu je bila pozneje odrezana, njegov adjutant Dr. jur. Dimovič je bil pri napadu skozi vrata v gradu ustreljen in s 5 padlimi jugoslovanskimi vojaki pokopan v Murski Soboti. Božidar Sever in 6 oficirjev, ki so jih ujeli, so mislili madžarski oficirji takoj ustreliti za katoliško cerkvijo v Murski Soboti. Ko so bili že postavljeni za ustreljenje za cerkvijo, je zapovedal madžarski poveljnik, da naj pridejo pred sodišče v Sobotišče. Zato so jih z 20 ujetimi jugoslovanskimi vojaki spravili v Sobotišče. Tem 6 oficirjem in 20 vojakom se je posrečilo po nekaj mesecih deloma uiti, deloma so bili izmenjani in izpuščeni. Božidar Sever pa je prišel pred civilno sodišče v Gyor (Raab), kjer je bil po 7 mesečnem zaporu nazadnje od boljševiškega sodišča 28. julija 1919 radi "veleizdaje in zločina zoper integriteto ogrske ljudske (pozneje se je glasila obtožnica: sovjetske) republike" obsojen na smrt. Po dveh dnevih, 30. julija, se mu je posrečilo ob priliki neke ženske vstaje blizu državnih zaporov uiti iz zavora ter priti preko Slovaške, Češke in Avstrije v domovino.

Jurišičev pohod v Prekmurje je povzročil, da so morali vsi Prekmurci, ki so bili z njim v kaki vojaški zvezi, oditi od doma kot begunci, da so Madžari Prekmurje bolj zastražili in da so morali prekmurski narodnjaki biti še bolj previdni. Že takoj po prevratu, ko so prišli Prekmurci z ljutomerskega shoda 3. novembra 1919, vsi navdušeni za Jugoslavijo, in so dali temu prepričanju tudi javnega izraza, je prišel Jožef Klekl starejši pred nagli sod, ki ga je po strogem zaslišanju odpustil. Ko ga je vojaški sodnik vprašal: "Zakaj delate tako?", je odgovoril:

"Ker ljubim svoje ljudstvo". Še bolj so Madžari zdaj pazili nanj in na vsako narodno gibanje. Obvestila o jugoslovanskem gibanju in odgovore na madžarske letake proti Jugoslaviji so dobivali Prekmurci odslej iz Maribora tako, da so se jim pošiljali letaki po aeroplanih ali po zaupnih kurirjih.

Madžari s prekmursko avtonomno županijo seveda niso mislili odkritosrčno. "Novine" so jih že 5. januarja 1919 razkrinkale rekoč: "Mürska županija (Márvamegye) je vu Müro spadnola. Prve dni so med ludi lučili to laž, liki kodiši kosti (čonto), naj grize i te čas tiho bode. Mogoče je, da je vlada tistoga hipa poleg toga rešenja našega slovenskoga pitanja bila, nego zdaj že od toga gučijo, da naš slovenski kraj ne dobi avtonomije, svojega ravnitelstva, nego de kak okrajina (járás) i na dalje veepljeni vu magjarsko županijo."

Slovenski prekmurski katoliški duhovniki pa so se trdno oprijeli avtonomije in so širili to misel na enak način in v enaki obliki, kakor so to delali pred prevratom Slovenci v Avstriji z majniško deklaracijo. Dne 14. januarja 1919 so izdali na shodu v Črensovcih to izjavo z natančnim načrtom avtonomije. Poudarjali so predvsem, da se ne sme izgubiti pod tujo oblastjo noben prekmurski Slovenec, rekoč: "Z onih delov Železne in Zaladske županije, kje bivajo Slovenci, se mora osnovati pod imenom "Slovenska krajina" ena dežela s pravicev samovláde. S teritorija te dežele se ne sme pustiti ni ena slovenska vas ne, akoravno bi tam ljudje mešane narodnosti bili, niti takrat, če so Slovenci v manjšini. Take občine so: Dolnja Lendava, Ledavske, Dugoveške in Čentibske goré, Kot, Kapica, Žitkovci, Motvarjevci, Radmožanci ter druge take občine Železne in Zalavske županije. V tem smislu se mora tudi vzeti v avtonomno Slovensko krajino

Monošter sv. Gotharda." Za Slovence v Monoštru so zahtevali tudi slovensko župnijo. Glede državnosti so se izjavili, da se slovenski Prekmurci v vsakem oziru podvržejo odločbi mirovne konference, kakor se pravi še posebej v "Novinah" 9. marca 1919: "Odločbam mirovne konference se podvržemo, nas prikapčijo k Vogrskomi ali k Jugoslaviji, nego prosimo tam zastopane oblasti, naj na obe strani dobre stojijo za našo zahtevano autonomijo." Narodno skupnost z drugimi Slovenci omenjajo s stavki kakor: "Nepravilno ime "Vendi" se mora uradno nadomestiti s "Slovenci", ker se ljudstvo v materinščini za Slovence imenuje in smo etnografično isti narod s Slovenci sosednjega Stajerja."

To izjavo z dne 14. jan. so podpisali in podpise v "Novinah" objavili skoro vsi prekmurški katoliški duhovniki, tudi Geza Tüll, župnik v Gornjem Siniku, in dr. Mirko Lenaršič, župnik v Dolnjem Siniku ob Rabi pri Monoštru. Ti duhovniki so ustanavljali v raznih župnijah in posameznih občinah narodne svete ter ljudstvo navduševali za slovenske pravice, češ, da si sami morajo odločiti svojo usodo in zboljšati svoj položaj. Da je narodna zavest segala celo do Rabe, nam kaže poročilo "Novin" z dne 2. febr. 1919, ki pravi: "Narodni svet je nastavljen 16. januara v Sakoloveih (ob Rabi). Za predsednika narodnega sveta je ednoglasno odebran Dr. Mirko Lenaršič, plebanoš na Dolnem Siniki."

Prekmurški vladni komisar, dr. Bela (Adalbert) Obál, je obljubljal neko avtonomijo v okviru ogrske države ter skušal z ustanovitvijo dveh novih glavarstev spraviti gibanje v madžarski tok in zadovoljiti ljudstvo z raznimi obljubami. Tako je imel v Gradu (Gornji Lendavi) shod, kjer je obljubil avtonomijo, slovensko pisarno v Pešti pri ministrstvu ter

novo okrajno glavarstvo v Gradu. Našel je odpor, kakor poročajo "Novine" 2. februarja: "Pri Gradi zbrani Slovenci Gradske in Monošterske krajine so ne dovolili, da bi se pri Gradi okrajno glavarstvo (szolgabírószág) nastavilo. Slovenci Monošterske okrajne se ne ščejo odtrgnoti od mesta Monoštra." Še slabše se je godilo Obalu v Beltincih na shodu 17. januarja 1919, o katerem poročajo "Novine" v isti številki, da so Obalu ljudje "na edno skrivno znamenje kak žvegle začeli kričati: "Živijo Jugoslavija!" in "da je ljudstvo vkupzbrano pravilo: "Nikaj nam ne trbe, ne okrajnoga glavarstva (járás), ne cukra, ne petrola, ne trafike. Naše rešenje je v Jugoslaviji." Dr. Obal seveda ni spravil nikake avtonomije, pač pa je določil za Beltince res novega okrajnega glavarja. Za Beltince je bil imenovan za glavarja Pavel Horvath, ki je bil do sedaj glavar v Murški Soboti, za glavarja in namestnika vladnega komisarja v Murški Soboti pa Elek Smkovič, ki pa nista nastopila svojih služb.

Madžarska in madžaronska stranka je hudo napadala avtonomiste, zlasti Jožefa Klekla starejšega. Posebno sobotski madžarski list se je močno zaganjal proti njemu, češ, da je "domovine izdajnik" in "Slovan". "Novine" odgovarjajo 16. februarja na te napade takole: "Slovensko ljudstvo protestira proti takšem glasi, s kakšim tej gospodje proti Klekli stanejo. Slovensko ljudstvo nikdar ne pozabi, kakše hvale je dužno proti njemu. On je davo slovensko čtenje ljudstvu, kda je to pred ništermi gospodami še greh bio."

Tako se je vršilo narodno delo, dokler ni prišla na spomlad l. 1919 ogrska boljševiška strahovlada. Ž njo je bilo odrezano vsakršno narodno delo.

Dr. Slavič

LAGOJA ŽENA

Nikaj dobroga nega več na sveti. Žmeten je naš žitek. Vsakši stan ma svoje križe i svoje dužnosti. Lüdje iščejo vsešérom razvedrila, ka bi malo pozabili svojo bridkožčo.

Lepi je ledičen stan, eli človek vsigdar ne ostane mladi. Zato se oženi, da bi meo na starost podporo v deci. Oženi se, ka bi ga žena podpirala, ka bi ga tolažila v žmetnij vöraj v žitki. So pa tüdi lüdje, ki se ženijo, ka bi tak kem bole poveksali svoje bogatstvo. I konec takšemi zakoni je vsigdar žalosten. I zakaj to? Zato, ka lüdje malo gledajo, kda se ženi mladi človek. Pravim, tisti lüdje, šteri odločajo pri tom, najmre starišje. Vej drügu tak vseli majo dosta pri zdavanji gučati. Dostakrat pa mladi, kda se ženijo, preveč samo sree poslušajo.

Bog je stvoro ženo pokorno možii. Dnesden pa bi žena rada bila sama ver-

tinja. Moži ne da mira, vsikdar sta v svaji. I ka pride potom? Mož začne v krëmi pohajati, hiša propada.

Naci je opravo soldačijo i ne dugo po tom se je oženo. Zabrao si je deklo, štera, je mislo, de ga zadovolila i njemi pomagala kak zvesta tovarišica v življeni. Bole nizekoga tela je bila, eli ovak zato lepa i nekaj zemle je mela po materi. Kak dekla je zato rada delala i nišče jo ne je mogeo grajati, kak se je poročila ne je njoj preveč dišalo deo. Gučala je rada s sosidami, šče bole rada se je pa kregala. Moži je vsigdar ka zafrkavala, da bi ga mogla svaditi. Samo smijao se njoj je:

— Guči, vej, kda se navoliš, te noš več gučala.

V oči njemi je vsigdar metala, ka nika nema, ka nikam nejde, ka bi si kaj prislüžo. Vsigdar je samo doma, kak kakša kvočka. Samo tisto majo.

Gorica, središče primorskih Slovencev

Kda so kravo odali, ka so rešavali nekši dug, te se malone kam dala:

Ka?! Ka smo že tak na nikoj prišli, se je zdrla. — Za kravo pride hiša i nazadnje šče doživim, ka bom šla po kodivarnji s torbov.

— Ti nede škodilo! je pravo Naci. — Itak ne delaš rada...

Kata je porodila dete i za par dni je bila več zdrava. Nekelko dni je bila tūo, ne je svajūvala moža, da pa je nato hūjša postanola.

— se je čemerila mati.

— Ko ste jo pa kúpili!...

Kda je drugoga dneva Naci s senja prišeo, je najšeo doma sestro z možom. Prišla sta tak nekaj mimoidoč.

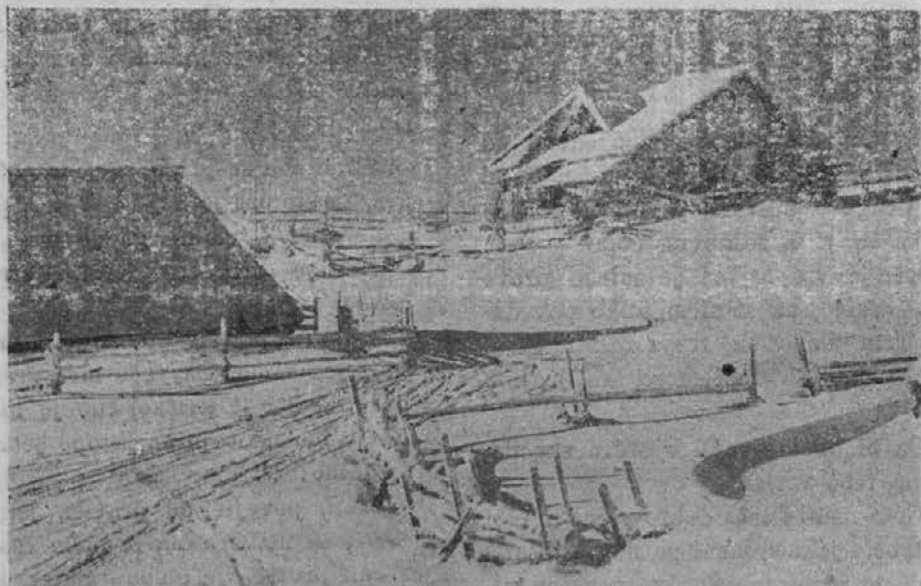
— Na, kak je bilo kaj na senji?

— Slabo, pali nikaj ne je valalo.

— So mati odali kravo? je pitala Kata.

— Ka bi jo odali, či bi jo šče vso z medmo namazali, je pripovidavo Naci.

— Ka so jo z medom namazali? se je smejao njegove sestre mož.

Planinska kočā v kamniških Alpah.

— “Mela sam, pa ne je bilo nikaj pri hiši, ka bi si človek vzeo v roke...” — je mrmrala.

— Bar smo ne preveč zapravili, se je smejao mož.

* o *

Mati Katina je prosila Nacija, ka bi njoj pomogeo kravo na senje gnati. Naci se ne je vōgučao, sam bi že tūdi kaj rad vido, kak kaj ide na senji.

— “Ej nikaj nega dobroga, lentnola je. Petsto zgibim na kravi od bōltinsko-ga senja. Svak mi jo je priporačao, pa nikaj ne je vredna. Zob nema, pa ne je”,

— Ka pa s kolednim medom so njoj rogle do vūha namazali, ka do se veli kūpci bili za njo.

— Pa so se na roglé lovili? je pa pitao sestre mož. Vsi trije so se smejali, samo Kato je tak sram bilo, ka ne je znala, kama bi gledala.

— E, ve so zato ne mazali, je stisnola prek zob. Samo, ka ti vsigdar tak noro gučiš.

— Ne brbraj mi, či sam pa vido. Kakšteč boš ti gučala, ka ne je istina, da pa tvoja mati poznajo ves cumper. Tvoja mati majo puno багаže, pa njim li nika

ne vala. Tüdi tebe so včili, ve šče znaš, ka si me na zdavansko nedelo v prekliti čakala, ka si me te prle zaglednola, kak jez tebe, pa što zna, a si šče ne vse delala.

To njoj je bilo pa ži preveč. Odbežala je v hišo, vse zelena od čemerov.

— Pa de te kregala, kda müva odideva, je pravila sestra. — Kde so pa mati?

— Proso plivéjo...

* o *

Istino je pravila sestra Naciji, ka de včesi nevola, kda njeva odideta. Tak se je tüdi zgodilo. Kak je Naci sam ostao, je pribežala Kata z hiše; jokala je od čemerov:

— Či boš šče ednok pripovedavo od moje matere, te te včasi povržem. Ti si oslek, drügo ti nemrem povedati! je kričala, ka so jo k sosdovim čüli.

— To je vse lejko! je mirno pravo mož. — Samo, ka si stem telko povedala, ka sam jaz oslek, ti pa oslica. Stem jo je pa pa tak razčemero, ka je bila zelena.

— Da bi bila te rajši v Müro skočila, kda sam tebe vzela!

— Te bi meni i tebi dobro včinoła, tebi ne bi trbelo jokati, meni pa ne poslušati! Šče bole jo je razdreselo, ka so večer mislili, ka de betežna...

Nikaj ne je štela na njega gučati. On je ne mislo, ka bi tak hüdo bilo, zato je stopo k njoj i jo lepo pitao:

— Ka se šče lekaj izda srdiš?

— Samo mi mir daj, nemrem te viditi. Ešče gledala ga ne je.

— Ka sam ti pa prekacao? je proso.

— Mir mi daj, pravim! štela je oditi.

— Daj, ka si pametno reč poveva, znaš, ka...

— Nemam ti nikaj pametnoga povedati, šče menje ti meni. Odišla je.

— Tak te! je zaškrtao z zobmi...

Zakonska sreča se je razbila, hišni mir je bio kaljen. Ženat Jeli je to tvoja duž-

nost, da ne odpüstiš, či te je mož razdreselo! Šče prilike bi lejko iskala, ka bi moža pomirila, či ne je dober na tebe. Vej, ka se srdiš, či ti kaj pravi. Znaš, ka z vsako rečjo mož tak lejko predöriš dom, ka se za ni koj več ne briga.

Naci je šče ednok proso Kato, ka bi se zmirala, či nika ne je štela čüti. Mož ne je znao, ka bi delao. Doma ne je meo obstanaka. Začno je pohajati v — krémo.

Kata je šče bole čemerna bila. Jokala i zanóa gučati, ka on neše nje, pa ve šče bog, ka njemi je ne vse zgučala. I ne je eadno, či se je svado i jo vdaro. Ne je je posiušao, ka je gučala i kričala, nego je odišeo...

* o *

Kesno v noc se je povrno. Lüč je ešče gorela, za stolom je najseo mater, posteo je bila prazna, čudno ga je obsio.

— Kde je Kata? Pa dete? Š strahom je čakao.

— Kde, ne je več. Odišla je k materi, ti pa piješ samo. Zaj boš meo sramoto, je pravila. Ne je kričao, tuo je bio, čiravno je bio maio pijan. Stopo je k materi i pitao:

— Mati, povejte po pravici, jeli sam jez kriv, či ne. Či sam, te idem včasi po njo. Tak proseče je gledao mater, ka ne je nika včasi pravila. Ve neka je resan bio tudi on kriv, či pa ne bi ona začinjala, te bi on tudi dober bio. Ne je znala, ka bi pravila.

— Povejte, naj čüjem! je silo.

— Zakaj si bio tak silen, ka si jo šo kuč. Zato, ve znaš kakša je, lepše bi lejko opravo i bi kaj preneso.

— S tem pravite, ka sam ne jez kriv! se je zradüvao.

— Tüdi ti si kriv, se je zosagala mati.

— Znam, ka sam tüdi jez kriv. Zaj pa nejdem, či je nigdar več ne de nazaj.

— Da je pa to grdo. Ka do pa lüdje pravili! je prosila mati.

— Ka do šteli. Legeo je v posteo i nej

dugo za tem je začno smrčati, mati pa je zajokala...

* o *

— Kate drugoga dneva šče ne je bilo nazaj.

— Sama ne bom šla, či nigdar non tam. Pijanec grdi. On pije, jez pa naj sam sama z detetom. Vsigdar bi bio v krčmi. Zaj se znam zalijé, ka mene ne de, ka bi njemi branila. Tak je mislila Kata v gojčno prvoga dneva pri materi.

— Ka ti pa je! jo je pitala mati.

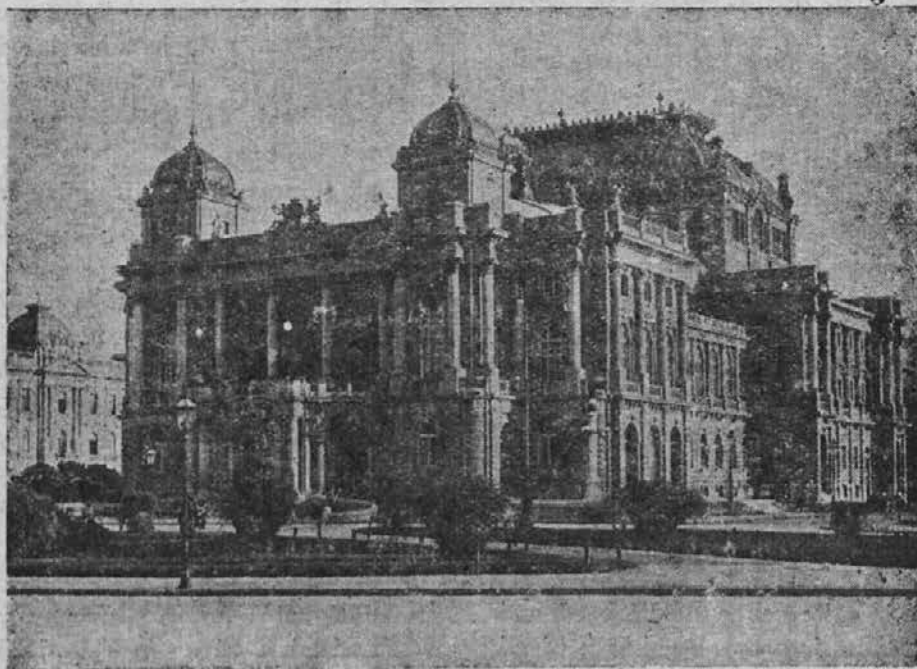
— Mené dužijo, ka bi bila jez kriva, ne on.

— Doma bi bila ostanola. Te je nevola prinesla se!

— Ato ste inachi gučali, zaj pali inachi. To jo je šče bole čemerilo.

— Znaš, ka je to grdo, ka žena moža zapusti. Eva je zapelala Adama v grej, zapustila ga pa ne je nigdar.

— Kata! je brečala Katina sestra v

V Zagrebu živi mnogo prekmurskih Slovencev. Narodno gladališče.

Šče lepo se njoj vidilo, ka je vujšla. — Bar se kaj navči.

Naci se je nej zalezao v vini. Liki znate, ka je Kata čüla na svoja vüha? Hvalili so Nacija:

— Vište ga! Žena je bila kriva. Ne ga nigdar več v krčmo. Tak dela doma, ka se malo ne zarobi. Ona njemi ne je dala mira! Tak je nihče pripovidavo ljudem nekaj dni kesneje. Njo te krivijo, ona, ka bi bila vse zaj kriva! Jokala je i ne je znala, ka bi začnola.

hiši. — Pridi si po dete, jez ti ga non varvala, čeméra! Ka mo ti mi te zaj dete varvali i te poslušali, ka jočeš. Ve te nišče ne je pozvao, se je srdila.

Tak zaj je dobila pod nos! Najrajši bi nazaj zbežala k možu. Zaj jo ži mati pa sestra neščejo!

Drugoga dneva je že Naci zvedo po ljudelj, ka bi Kata šla domo, či bi on prišeo ponjo.

— Ne sam je guno i ne bom šo ponjo.

Ve že sama rada pride, je pravo i ne je šteo iti.

* o *

Nacijova mati se je starala, ka sin ne živi z ženov vküp ži pol drügi tjedem. Mislila je, ka bi napravila i resan si je neka zmislila.

— Kata, ka pa te nejdeš domo? Naciti mujra, je pravila mati, kda je po njo prišla.

— Ka dela?! se je zosagala Kata.

— S štal je dol spadno, zaj pa nikaj več nemre.

Kata zaj ne je nika več čüla, pograbila je dete i bojk domo k možü. To nesmi biti, ka bi dol spadno, ka de pa te ona činila z detetom; Nika ne, če sta v svaji bila, to bi se šče vse pozabilo. Gučala si je, ka bi njemi zato odpüstila, ka jo je büo... Lüdjje so pa gučali:

— Kada ide nazaj, nekša sila je!...

Kata je privihrala v hižo i znate, ka je najšla? Naci je sedo za stolom i zračunao je s kalendarov, ka ži žene ne

doma nikaj menje, kak pol drügi tjedem i on ravno poldrügi tjedem ne je nika pio vina.

— Le zaj si najšla našo hišo! se je smejao mož.

Kata se je zosagala. Prekanili so jo! Ne je znala, ka bi pravila, tak jo je bilo sram.

— Viš! Tak je prav! je pravo Naci i stano od stola. Daj roko, ka se zmiriva. Boš mi dobra žena?

Naslonila je glavo na njegove prsi i dejnola: — Bom, nato je zajokala od kesanja.

— Odpüsti mi, Naci! Nigdar te več ne zapüstim!

— Tak je prav, ne de ti nigdar žao.

Obino jo je tak močno, ka je skoro breknola.

Nigdar več sta se ne svadila... Da bi ženske menje gučale i bole pokorne bile možom, kelko bridkij vör bi sebi i možom prihranile!

FIŠKALIŠ V PEKLI.

Narodna.

Ednok je prišeo en gospodič k ednomi sirmaki, pa ga je proso, ka bi šo k njemi za kočüša. Pravo njemi je, ka njemi on več plača, kak de šteo meti. Sirmak je privolo, pa sta se zato včasik pelala.

Te sta se pa pripelala v pekeo. Tam je sirmak zagledno ednoga poznanoga gospoda, ka je za stolóm sedo, pa čüso meo okoli šinjeka. Zavolo toga je pa nieden vrag nej vüpao k njemi. Gospodič, ki je tüdi vrag bio, je zdaj pitao sirmaka:

— Ali ti poznaš toga človeka?

Sirmak je odgovoro:

— Poznam ga. To je ravno tisti fiškališ, ka je mene telko mantrao, ka sam njemi po nedužnom tak dosta mogeo splačati.

Gospodič nato:

— Bi njemi ti vüpao to čüso dol s šinjeka vzeti?

Sirmak je nato nikaj nej odgovoro, samo je šo k fiškališi, pa njemi je hitro potegno čüso dol z šinjeka. Vragovje so zdaj včasik vnesli fiškališa. Gda je sirmak vö s pekla šö, so ga že kühali v kotli. Sirmak je pa najšeo svojo plačo že na kolaj.

Gda je sirmak domo prišeo, je začno pripovedavati, ka je v pekli vido. Gospoda so to zvedila, pa so ga notri zaprla. Sirmak je pa li pravo, ka je to istina, ka on pripovedavle od fiškališa. Gospoda so si nato dogučala, ka do fiškališa vö odkapali, pa či telo v grobi ne naj-

dejo, te do pa vervali, ka njim sirmak pravi.

Fiškališov grob so nato resan vö od-

kopali, pa so tela nej najšli v njem. Mogli so zato sirmaka vö z voze püstiti pa vervati, ka je fiškališ zaistino v pekli.

Slovenska služba božja

Vsako prvo nedeljo v mesecu:

sv. maša na Saavedri ob 10. uri in pol,
molitev na Paternalu ob 4. uri.

Vsako drugo nedeljo v mesecu:

maša na Avellanedi ob 10. uri,
molitev na Paternalu ob 4. uri.

Vsako tretjo nedeljo:

maša na Paternalu ob 10. uri,
molitev na Paternalu ob 4. uri.

Vsako 4. nedeljo:

maša premakljiva,
molitev na Avellanedi ob 4. uri.

Na Paternalu je služba božja v kapeli "colegio de monjas" na Av. del Campo št. 1653 (poleg bolnice Tornú).

Na Avellanedi na ulici Man. Estevez št. 630 (blizu frigorifica La Blanca).

Na Saavedri v cerkvi na Av. del Tejar (Donado 4080) blizu Estación Luis Maria Saavedra. Na višini Av. Tejar 4200.

Poglej vedno sproti v cerkvenem vestniku Slovenskega lista, če ni kake spremembe in če se ne vrši kaka posebna slovesnost.

Slovenski duhovnik

G. Doktorič je v Montevideu.

G. Kastelic stanuje v Floresu ul. Condarcó 545, telef. št. 63-2435.

Hladnik Janez stanuje na ul. Caseros 2780 kot kaplan župnije sv. Antona (Parque Patricios). Telefon 61-4221. Kličeš

lahko vsak dan (razen nedeljo) med pol 9 in 9 uro dopoldne — vsak dan med 12 in pol 2 uro in po 8 uri zvečer (razen srede in petka, ker aa dan ga ni doma).

Prilika za spoved pri sv. Antonu vsako nedeljo dop. do 9 ure.

NA SAAVEDRO

1. augusta ob 10 in pol

OBLETNICA SLOVENSKE SLUŽBE BOŽJE V CERKVI KOLEGIJA
NA AVENIDI DEL TEJAR.

Slovenska maša se vrši vsako prvo nedeljo v mesecu ob 10. uri in pol.

Na AVELLANEDO — 27. junija popoldne

V nedeljo 27. junija popoldne se vrši na Avellanedi prva velika slovenska prireditvev, združena s proslavo obletnice slovenske službe božje in s proslavo Vidovega dne.

Pričetek ob pol 4 uri v farni cerkvi na Av. Mitre št. 751 pete litanije in govor.

Ob pol 5 uri v veliki dvorani na ulici French št. 78. (2 kvadri od cerkve)

Uprizori se prelepa igra:

"L JUBEZEN VSE LE ČI"

Spisal ruski pisatelj Tolstoj.

in bogat program petja, deklamacij, šaljivih prizorov s sodelovanjem Tabora in Prosvete.

Prireditvev počasti tudi g. minister dr. Izidor Cankar.

Igra najboljša slovenska godba.

Vstopnina: moški 1 pesa; ženske pol pesa. Otroci s stariši zastonj.

Kmur bo sreča mila, bo s srečolovom zadel za 10 razkošno opremljeno knjigo o Jugoslaviji, ali uro budilko, zbirko slovenskih narodnih pesmi, Prekmurske pesmi, izseljeniški koledar, cela vrsta prelepih knjig in drugih darov.

Komur se bo pa sreča najbolj lepo nasmejala, bo zadel pečnega pujska, prav po prekmursko pripravljenega, da bo napravil veselje tudi vsem svojim prijateljem z tako okusnim prigrizkom.

Zato pričakujemo, da boste prihiteli Slovenci od blizu in daleč, da se z nami poveselite.

Dvorana je pol hvadre od Av. Mitre, po kateri gre promet iz vseh strani.

Tramvaji št. 3 (iz Constituciona), 17. iz Pl. Alvear, 21 iz Pl. Once, 22 iz Retira, 74 (od Mercado de Abasto).

Omnibusi: št. 3 iz Pl. Mayo, št. 7. iz Retira, 16 iz Pl. Once.

Do mostu, od koder je se 7 kvader do cerkve na Av. Mitre 700 postavijo omnibusi 28, 34, 60 in 65.

Le pridite in točni bodite!

Ob 3 in pol v cerkvi Av. Mitre 751.

Ob 4 in pol v dvorani. French 78.

Vabijo pripravljalni odbor.